

MILJØKRIM

Ulovlig bygging i standsonen medførte fengselsstraff

ØKOKRIM-sjefen – Viktig å se hele bildet

Intervju med ØKOKRIMs nye sjef Pål Kulø Lønseth

Selskap dømt for delvis tørrlegging av naturreservat

Viktige avklaringer fra Høyesterett i sak HR-2020-955-A

Straffbare overtredelser av skogbrukslova

Er straffetrusselen i skogbrukslova hul som en gammel eik?

Miljøkrim 2, 2020

Miljøkrim er et fagblad som inneholder aktuelle artikler om miljøkriminalitet. Hovedområdene er natur, forurensing, arbeidsmiljø, kunst, kulturminner og dyrevelferd. Det distribueres til politiet, påtalemyndigheten, domstolene, kommunene, naturoppsyn, miljø- og kulturminneforvaltningen med flere. Bladet utgis to ganger i året.

Ansvarlig utgiver:

Miljøkrimavdelingen ved ØKOKRIM

Utgitt: desember 2020

Ansvarlig redaktør:

Førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland

Redaktør:

- Politiadvokat Magnus Engh Juel

Redaksjon:

- Politioverbetjent Kenneth Didriksen
- Spes.etterforsker/biolog Joachim Schjolden
- Teamkonsulent Heidi Charlotte Horn Talgø
- Senior kommunikasjonsrådgiver Ellen Cecilie Eriksen

Grafisk formgivning:

- Mona Lisa Iversen

Språkvask:

Språkseksjonen ved Kripes

Opplag og trykk:

3300, Staples

Adresse:

Postboks 2096 Vika, NO-0125 Oslo

Besøksadresse:

C.J. Hambros plass 2 C, 0164 Oslo

Telefon: 23 29 10 00

Telefaks: 23 29 10 01

E-post: miljøkrim.okokrim@politiet.no

Nettside: miljøkrim.no
okokrim.no

Miljøkrimavdelingen ser positivt på bidrag fra leserne, både i form av artikler og bilder, men også innspill og forslag til tema.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag. Stoff kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og skal krediteres fagbladet Miljøkrim.

Trykksak
2041 0672

Innhold

Nummer 2, 2020

6

ØKOKRIM-sjefen – Viktig å se hele bildet

Intervju med ØKOKRIMs nye sjef Pål Kulø Lønseth

Natur og fauna

11

– Vern av viktige verdier i områda rundt hovedstaden

15

Selskap dømt til bot og inndragning for delvis tørrlegging av naturreservat

22

Ulovlig bygging i strandsonen medførte fengselsstraff

HR-2020-1353-A. Viktig dom fra Høyesterett om brudd på plan- og bygningsloven.

28

Straffbare overtredelser av skogbrukslova

33

Eit bilete av ein norsk kongeørn på Facebook
– enda med 1 år og 4 månader fengsel

Kunst og kultur**36**

Brann i våre fremste kulturbygg
Ny doktorgrad om kirkebranner.

Dyrevelferd**40**

Hunder permanent oppstallet i bur
– grovt brudd på dyrevelferdsloven

Juss**42**

Nytt fra rettspraksis

44

Nytt fra lovgiver

46

Millionbot til Equinor for gasslekkasje på
Mongstad

47

Bot for brudd på produktkontrollen

48

Forsvaret bøtelagt for helikopterflygning i
verneområde

49

To dansker bøtelagt for ulovlig høsting av
apollosommerfugler

Fokus**52**

Ny miljøinstruks for politiet

54

ØKOKRIM deltok i høringa for stortingsmeldinga
om miljøkriminalitet

56

Avfallsrett

58

Ny utgave av boken *Kulturminnevern*

Bit for bit

Norsk natur forsvinner bit for bit. For litt over hundre år siden var halvparten av det norske fastlandet villmark. Nå er andelen redusert til 11,5 prosent, noe som har stor betydning for det biologiske mangfoldet. De fleste inngrepene skjer etter tillatelse fra myndighetene.

I tillegg kommer inngrep som gjøres uten tillatelse. Isolert sett kan slike små ulovlige inngrep virke ubetydelige, men når det blir mange av dem, forsvinner naturen bit for bit. Derfor er det viktig å følge opp slike saker i straffesporet. Da vil personer som vurderer å gjøre naturinngrep uten tillatelse, se at det reageres strengt, og derigjennom avstå fra å begå slike inngrep.

Enkelt saker kan virke små og uskyldige, men naturen kan ikke sees isolert i et spesifikt område. I dette nummeret av Miljøkrim har vi en artikkel om straffbare inngrep i skogen, et område som huser halvparten av våre rødlistede arter. Vi skriver også om ulovlig bygging i strandsonen. Kriminalitet i tilknytning til disse saksområdene medfører at sårbare naturområder og dyrearter utsettes for ytterligere press. Det samme kan sies om andre former for miljøkriminalitet, for eksempel ulovlig motorferdsel, og da særlig motorferdsel på barmark som kan ha alvorlige konsekvenser for faunaen. Et enkelt inngrep er sjelden årsaken til betydelig reduksjon eller utryddelse av en art eller ødeleggelse av sårbare naturområder, snarere er det snakk om summen av mange inngrep.

Riksadvokaten trekker fram den totale skadevirkningen av mange små inngrep. I *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2020* skriver riksadvokaten:

Selv om prioriteringene her gjelder alvorlig miljøkriminalitet, vil riksadvokaten understreke at saker som i seg selv ikke fremstår som alvorlige alene, kan måtte prioriteres fordi konsekvensene er store i et nasjonalt perspektiv. Ulovlige irreversible fysiske naturinngrep (som overtredelse av naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven) og plastforsøpling kan for eksempel utgjøre lovbrudd som lokalt ikke fremstår som alvorlige, men som i et nasjonalt perspektiv, med mange overtredelser, bidrar til alvorlige konsekvenser for miljøet.

I ØKOKRIMs trusselvurdering for 2020 fremgår følgende:

Inngrepene og utslippene som truer norsk natur og arts mangfoldet, har i stor grad det til felles at hvert enkelt inngrep gjerne ikke er så stort, men i sum kan de ha et vesentlig skadepotensial. I tillegg er konsekvensene ofte irreversible for både mennesker, arts mangfold, natur og miljø. Klimaendringer gjør også naturen mer sårbar. Det skal mindre inngrep til før naturen tar skade.

Slike bit for bit-saker, som skjer uten tillatelse, er og vil bli viktige å følge opp i straffesporet.

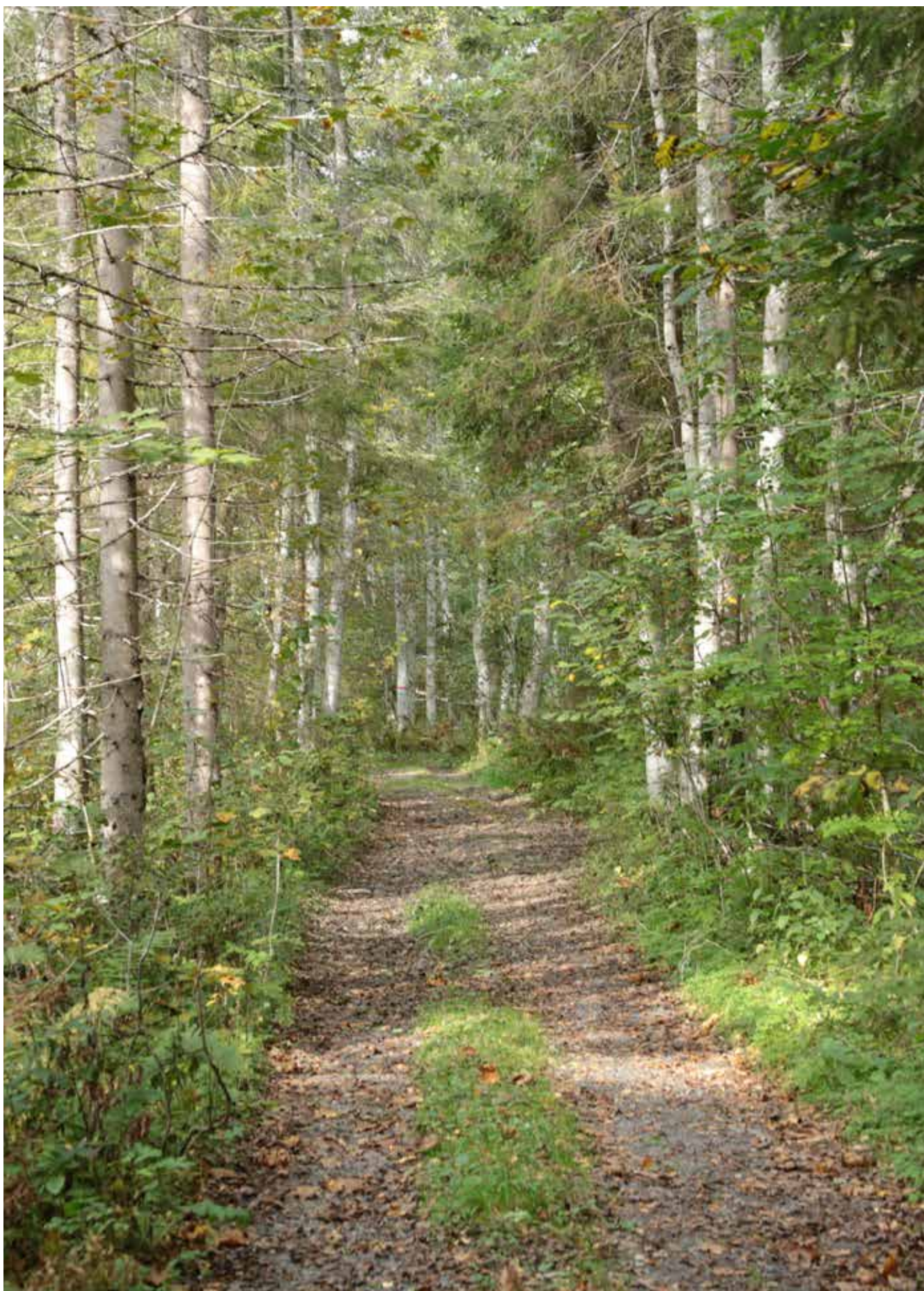
Hans Tore Høviskeland

Leder

Ansvarlig redaktør

**Hans Tore
Høviskeland**

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, ØKOKRIM

Foto: **ØKOKRIM**

// kenneth.didriksen@politiet.no

– Viktig å se hele bildet

– Et godt miljø er grunnlaget for at folk, både i og utenfor Norge, skal kunne ha en god hverdag. Det er dette grunnlaget vi har mandat til å beskytte, og en trussel om straff for å skade miljøet utgjør en liten, men viktig del av arbeidet med å sikre livskvaliteten vi alle ønsker.

Pål Kulø Lønseth, relativt nyansatt sjef for ØKOKRIM, har klare tanker om hvordan han skal lede det som i påtaleinstruksen er gitt navnet «Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet».

– Politireformens intensjon er at vi skal ha politidistrikt med gode fagmiljø som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer. De faglige forventningene

vi tilbyr, og ikke ressurser, som for eksempel et økt antall etterforskere i en straffesaksbehandling.

Vår bistandsfunksjon og vårt fagforvalteransvar vil nå, i større grad enn tidligere, bli synlig og viktig i denne bistandsprosessen.

Men vi er nødt til, tror jeg, i hvert fall i overskuelig fremtid, å ha tilstrekkelig kapasitet hos ØKOKRIM for å kunne etterforske enkelte typer saker som politidistriktene mangler den nødvendige kompetansen til å løse.

Selv når politireformen er gjennomført, tror jeg det er langt frem til at distriktene oppnår en tverrfaglighet med fagspesialister som for eksempel biologer og kjemikere i samme grad som oss.

Vi sliter jo nok med å bygge bærekraftige fagmiljøer her hos oss. Å få det til i distriktene, der de kanskje har bruk for spisskompetansen en gang hvert tredje eller fjerde år, er ikke realistisk, og det er vel ikke fornuftig heller.

– Tradisjonelt har politiet jobbet med miljøkriminalitet gjennom etterforskning av straffesaker. Du har nå trukket frem både forebygging og etterretning som praktiske tilnærminger til bekjempelse av miljøkriminalitet.

– Ja, jeg har jo gjort meg til talsmann for dette, og man trenger vel ikke å se inn i en glasskule for å forstå at vi er nødt å bli bedre på etterretning og forebygging.

Det er jo arbeidsmetoder som politiet benytter på mange saksfelt allerede, og som

« (...) man trenger vel ikke å se inn i en glasskule for å forstå at vi er nødt å bli bedre på etterretning og forebygging.

til distriktene er jo allerede formulert når det gjelder økonomisaker. Jeg tror at vi også vil se tilsvarende forventninger formulert for miljøkriminalitetsaker.

– For politiet er miljøkriminalitet faglig sentrert rundt særorganet ØKOKRIM og kanskje ikke så høyt prioritert i politidistriktene. Tror du dette kommer til å endres, slik at miljøkrimfaget blir viktigere og får en mer sentral plass i det ordinære politiarbeidet?

– Det viktige arbeidet vårt i denne sammenhengen blir å understøtte politidistriktene ved å gi faglig bistand på de områdene vi kan best. Her vil jeg understreke at det er kompetanse

får stadig større omfang. Jeg tenker disse er høyst aktuelle også for arbeid med miljø saker.

– *Kan du utdype det?*

– Jeg har jo også sagt at jeg synes vi i for stor grad agerer på informasjon som er bearbejdet av eksterne etater og institusjoner. Det skal vi absolutt gjøre av og til, men det er en fare dersom vi bare gjør det. Da risikerer vi å ikke se hele situasjonsbildet og de kanskje største truslene, dem vi er nødt til å dekke gjennom eget etterretningsarbeid, understreker Lønseth og viser til at eksterne etater naturlig nok fokuserer på sitt eget ansvarsområde.

– *Mener du at ØKOKRIM nærmest har virket som et etterforskningsorgan for tilsynsmyndighetene?*

– Ja, på miljø siden tror jeg det er en fare for at vi lett kan få den rollen, at vi jobber som tilsynsmyndighetenes forlengede strafferettslige hånd.

Men for all del, skyter Lønseth inn – vi skal ha et godt samarbeid med dem, det er helt nødvendig. Vi skal selvsagt ta saker derfra også, men jeg tror som nevnt vi er nødt til å bli bedre på etterretning.

Det som forsterker behovet for etterretning ytterligere, er at det nå forventes at ulike forvaltningsmyndigheter i større grad benytter seg av sanksjoner i eget spor.

Bildet som tegnes når tilsynsmyndighetene nå skal håndtere flere lovovertrjedelser selv, er at det er de alvorligste tingene som reserveres for forfølgning i straffesporet.

– *Skal det være klare grenser for hva som skal gå i forvaltningssporet, og hva som skal behandles som en straffesak? Forvaltningsmyndigheten blir vel også målt på antall saker de behandler?*

– Det å ha noen faste kriterier for hva som skal gå i forvaltningssporet, og hva som skal gå i straffesporet, tror jeg ikke er mulig, hverken for økonomi- eller miljø saker.

Jeg tror vi må vurdere den enkelte sak konkret, riktignok innenfor avtalte rammer.

Pål Lønseth fremholder viktigheten av at forvaltningsmyndighetene og ØKOKRIM blir enige om en anmeldelsesinstruks, og viser til at ØKOKRIM og Politidirektoratet har vært i møte med Miljødirektoratet om nettopp dette.

– Vi må ha en dialog med blant annet Miljødirektoratet før de faktisk beslutter om de skal

anmelde eller ikke. Miljødirektoratet har på sin side også vært klar på at det må være lovbruddets karakter og alvorlighet og ikke politiets kapasitet som avgjør om forhold anmeldes eller ikke.

Den innfallsvinkelen skjønner jeg, men samtidig er den ikke helt uproblematiske, sier Lønseth og trekker frem som et eksempel at vi mottar en sak vi ikke har kapasitet til å behandle, og som derfor blir returnert til forfølgning i sanksjonssporet jf. straffeprosessloven § 71 c.

Mitt poeng her er at vi bør ha en dialog med tilsynsmyndigheter som anmelder, før vi avgjør behandlingsspor og videre saksgang.

– *Det har tidligere vært en tendens til at anmeldelsene fra tilsynsmyndighetene uteblir, og at det ikke er en etablert fremgangsmåte i forvaltningen å melde saker til politiet.*

– Ja, ØKOKRIM har jo vært ute og påpekt at enkelte tilsyn svært sjelden anmelder brudd på regelverket de forvalter. De har da argumentert med at de heller ønsker å benytte seg av dialog for å lykkes best mulig med å oppnå forbedringer. Jeg skjønner for så vidt det synspunktet, men samtidig så ... Lønseth gir seg selv en kunstpause før han fortsetter.

Hvis man inntar den holdningen, er det ikke noen reell straffetrussel i regelverket. Det er jo også en balansegang å gi seg ut på.

« – Fiskerikriminaliteten har klatret stadig høyere opp på trusselvurderingen.

– *Miljøkrimavdelingen har definert sitt ansvarsområde innen fiskerikriminaliteten til i praksis å omfatte saker som omhandler «rød fisk», og ikke «hvit fisk». Det vil si at vi har saker som involverer oppdrettsnæringen, men ikke tilfeller der fisk fanges på havet. Du har tatt til orde for å endre dette?*

– Fiskerikriminaliteten har klatret stadig høyere opp på trusselvurderingen. Det omfatter både økonomisk kriminalitet, som for eksempel skatt- og avgiftskriminalitet, i tillegg til ressurskriminalitet og forurensingskriminalitet.

I fiskerikriminaliteten kan disse ulike temaene være tett sammenvevd, og mitt poeng er at man bør opprette straffesaker der etterforskningen inkluderer alle disse aspektene. Da kan vi ikke fra et miljøkrimperspektiv avise saken

fordi den ikke handler om rød fisk – sånn kan vi ikke stille oss. Vi må samarbeide på tvers, uavhengig av hvordan vi er organisert, og sørge for at det er ressursatte etterforskningsteam som jobber med kriminaliteten, uavhengig av fiskens opprinnelse og farge.

– Definisjonen «miljøkriminalitet» omfatter for politiet totalt 42 lover og forskrifter. Hvordan tenker du vi skal prioritere blant alle disse for å ta de rette sakene?

– Jeg tror ikke vi skal stikke under en stol at det vil være mange kategorier av lovbrudd hvor det går veldig lang tid mellom straffesakene.

– Får vi da et lovtomt rom for disse temaene?

– Dersom ting fungerer etter intensjonen, det vil si at forvaltningen sanksjonerer flere saker selv, så tror jeg ikke vi får noe lovtomt rom. Det kan være bestemmelser i lovgivningen som i praksis ikke forfølges i straffespolet. Det kan jo være at det er det riktige også, jeg ser ikke bort fra det, sier ØKOKRIM-sjefen ettertenksomt.

– Prioriteringen vår baserer seg på trussel-

vurderingen, som fremhever hva vi mener er de største miljøtruslene, helt konkret. Sakene vi velger å behandle, skal ha en tydelig forankring i den.

Det er nok likevel en del miljøtrusler som utvilsomt er viktige, men som kanskje ikke når helt opp på skalaen til den nasjonale trusselvurderingen.

« – Prioriteringen vår baserer seg på trusselvurderingen.

– Kan du nevne et sakfelt som ikke er med i trusselvurderingen?

– Ja, et eksempel er truede dyrearter. Jeg ser ikke bort fra at vi må forfølge noen slike saker også, selv om de ikke står på ti-på-topplisten.

Jeg tenker derfor at det også er viktig å ikke alltid se seg helt blind på trusselvurderingen, men vi må ikke glemme at den skal være som en klar rød tråd i det vi foretar oss. Nå er riktignok trusselvurderingene om miljø ganske omfattende, så jeg tror ikke vi blir arbeidsledige, avslutter Lønseth med smil.

– Når vi nå skal jobbe mer med forebygging og etterretning, hvordan tenker du at vi som etat skal bli målt? Det har jo vært veldig pedagogisk å bli målt på antall etterforskede saker og domfellelser.

–Jeg er helt enig i at nettopp det er et dilemma, og jeg synes ikke måleparameterne våre i dag er gode nok.

Lønseth understreker sterkt behovet for måleparametere som viser tid og ressurser politiet har brukt på hovedstrategien sin: forebygging.

Hvis man ikke har gode måleparametre for arbeid med forebygging og etterretning, så henger ikke det sammen med at disse metodene skal være politiets viktige verktøy.

Der tror jeg vi fortsatt har en vei å gå.

– ØKOKRIM har bidratt betydelig til den foreliggende stortingsmeldingen om miljøkriminalitet (Meld-St 19 (2019–2020) – Miljøkriminalitet). Hvilken betydning tror du den vil kunne få for den praktiske bekjempelsen av miljøkriminalitet, både ved ØKOKRIM og i politiet for øvrig?

– Jeg tror den fokuserer på tema som kanskje kan gi politikerne større forståelse for utfordringene som følger med miljøkriminaliteten. Det kan igjen påvirke hvordan vi får både ressurser og gehør for våre syn. Jeg tenker at meldingen samlet tegner et større bilde av

« (...) litt mer lettbeinte i organiseringen, vi må bli mer ekstroverte og tenke forebygging og etterretning.

miljøkriminaliteten, og slik sett bidrar til at det går riktig vei.

– Hvis man leser stortingsmeldingen, finner man ikke så mange konkrete løfter om ressurssetting. Er det fare for at meldingen kan bli en festtale?

– Det er alltid fare for at stortingsmeldinger kan bli festtaler, så lenge de ikke skisserer konkrete tiltak. Det er jo klart at stortingsmeldinger som ofte bruker ord av typen «styrke» og «forbedre» uten å komme med noe mer konkret, står i fare for å bli festtaler, spesielt i en tid der budsjettene blir stadig strammere.

Men når det er sagt, så er jo det at miljøkriminaliteten får oppmerksomhet, veldig bra. At tema fra stortingsmeldingen med direkte betydning for vårt arbeid drøftes i ulike fora, det tror jeg bidrar til å gjøre situasjonen vår bedre – selv om det ikke skulle komme noen ressurser i den andre enden.

–D u nevnte tidligere at vi har fått fagforvalteransvaret for våre tema, men at det ikke omfatter en direktivmyndighet overfor distriktene. På hvilken måte skal vi utøve dette ansvaret i praksis?

– Dette er nok spørsmål som vi må besvare underveis, men som jeg ikke har fasiten på nå.

Jeg tror fagforvalteransvaret omfatter så mangt. Det er faglig veiledning på generelt nivå, men også spesifikk veiledning på straffesaksnivå. Veiledningen fra oss kan jo skje på regelmessige møter og seminarer eller ved konsultativ bistand i et politidistrikts behandling av et tema eller helt konkret bistand til en etterforsker i behandlingen av en straffesak.

– Norge har nå blitt medlem av Sikkerhetsrådet i FN, og samtidig står klima og miljø stadig øverst på agendaen i global sammenheng. Kommer Norges engasjement til å ha noen betydning for ØKOKRIMs arbeid? Miljøkrim er jo ofte forbundet med grensekryssende kriminalitet og globale trusler.

– Det er interessant at du spør, for jeg har drøftet det temaet med Politidirektoratet.

Og ikke bare for miljøet sin del, men også om Politidirektoratet har vært i dialog med Utenriksdepartementet i kjølvannet av at vi nå går inn i Sikkerhetsrådet, og hvorvidt det vil ha betydning for norsk politi og påtalemyndighet.

Jeg er kjent med at Politidirektoratet er i dialog med Utenriksdepartementet om strategiene Norge har for setet i Sikkerhetsrådet – så for øyeblikket er svaret mitt at det vet jeg ikke. Men jeg er som nevnt kjent med, og har tatt opp, problemstillingen.

Dersom vi skulle få tilført ressurser, er jeg positiv til at vi bidrar på et internasjonalt nivå for å bedre bekjempelsen av miljøkriminalitet. Som du sier, handler dette veldig ofte om internasjonale spørsmål, og ikke bare om nasjonale trusler.

– Hva vil du med ØKOKRIM? Hvor går veien videre?

– Jeg tror det er viktig at vi ser på organiseringen vår, for den er ikke nødvendigvis helt hensiktsmessig i dag. Det var jo igangsatt en OU-prosess før jeg tiltrådte, så den viderefører jeg.

Eventuelle organisatoriske endringer gjøres for at vi skal kunne bli mer effektive, holde høyere kvalitet og styrke oss ytterligere i det vi driver med. Min agenda er at vi skal bli et enda sterkere ØKOKRIM, og i større grad være i stand til å håndtere både tradisjonelle oppgaver og de stadige tilleggsoppgavene vi blir tildelt.

Vi har fått flere oppgaver, og da må vi være organisert slik at vi håndterer dem på en god måte. Det handler om organisering, det handler om kompetanse, og det handler om kapasitet.

Min målsetning er derfor å utvikle ØKOKRIM til både å håndtere det opprinnelige mandatet og være relevant for de nye oppgavene som kommer, i tråd med både utviklingen av norsk politi generelt og samfunnsutviklingen.

Som en forlengelse av det har jeg sagt at vi må bli litt mer lettbeinte i organiseringen, vi må bli mer ekstroverte og vi må tenke forebygging og etterretning.

Tekst og foto: politioverbetjent **Heidi Nordahl Karterud**, ØKOKRIM

Foto: **Henning Hovland**

// heidi.nordahl.karterud@politiet.no

↑ Kolseth viser fram utstyret dei brukar til åstadundersøking og innsamling av spor.

Vern av viktige verdiar i områda rundt hovudstaden

Øystein Kolseth frå bymiljøetaten i Oslo trur på å jobbe førebyggjande. Han tok med Økokrim på tilsyn i Østmarka.

Samarbeidet mellom politiet og dei ulike tilsynsorgana vert stadig viktigare i kampen mot miljøkriminalitet. Politiet kan ikkje være overalt hele tida. Når ein samarbeider godt, klarer ein å utnytte ressursane effektivt, og det kan også vere svært preventivt. Bymiljøetaten er meir enn berre parkeringsvaktar, dei legg til rette for rekreasjon, natur- og kulturopplevingar i Oslo og omegn. Eit viktig arbeid for bymiljøetaten er å forvalte dei kommunale øyene i indre Oslofjord og Oslomarka (*Tildelingsbrev Bymiljøetaten 2020*).

Kolseth er ein av fire naturoppsynsleiarar i Oslomarka. Dei har kontor ved Nøkle vann, i Lillomarka, ved Sognsvann og på Hovedøya, og arbeidsdagen er variert. Mellom anna går dei mykje tur der dei også møter og rettleier folk. Bymiljøetaten utøver mynde for kommunen på

fleire område, og har delegert mynde etter ei rekkje lover og forskrifter, mellom anna markalova.

Markalova (LOV-2009-06-05-35) trødde i kraft i 2009, og skal «fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett» jf. § 1 i lova. Ho skil seg dermed frå tidlegare områdevern ved at grunnlaget for lova er friluftsliv, ikkje naturvern. Marka, eller Oslomarka, slik ho er definert i markalova, omfattar desse områda: Kjekstadmarka, Vardåsmarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Romeriksåsen, Lillomarka, Gjelleråsen, Østmarka og Sørmarka.

Markalova § 5 fastset eit generelt byggje- og anleggsforbod for alle tiltak i marka som strir med formålet. Forbodet gjeld ikkje landbrukstiltak, og skogdrift vert regulert i forskrifta

om skogdrift, Oslo m.fl. (FOR-1993-04-02-268), som også vert kalla markaforskrifta. Heimelen for markaforskrifta finn ein i skogbrukslova av 21. mai 1965 § 17b. Lova er oppheva, men gjeld framleis jf. overgangsføresegner i skogbrukslova av 27. mai 2005 nr. 31 § 25 første ledd. Markaforskrifta skal regulere skogsdrifta slik at mellom anna friluftsliv og naturformål vert ivareteke. Som eksempel skal foryngingshogst

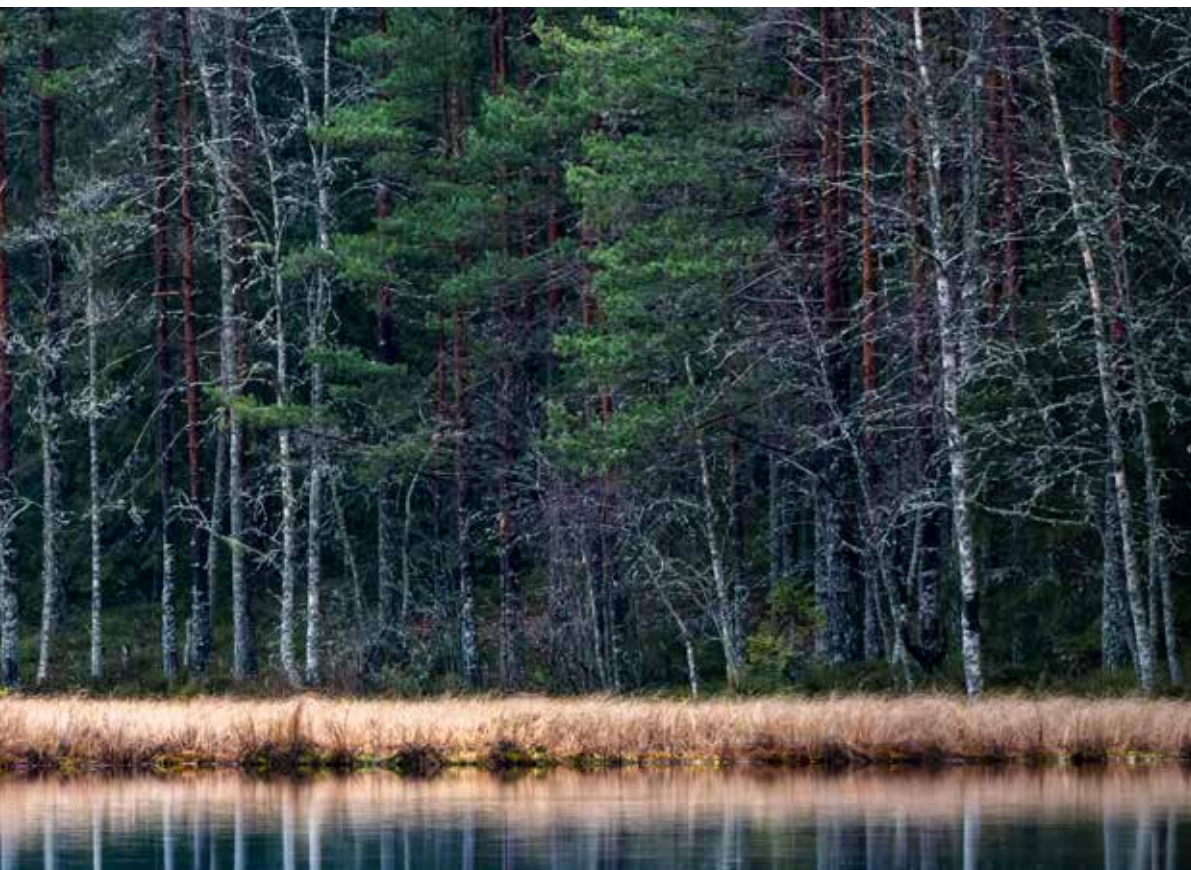

varslast til kommunen jf. § 4-3 i forskrifta.

Markalova § 11 heimlar oppretting av friluftsområde i Oslomarka når verdien av naturopplevinga har særskilde kvalitetar for friluftslivet. Per i dag finst det fem lokale forskrifter som gjev særleg godt eigna friluftsområde eit særskilt vern. I desse områda er det strengare restriksjonar enn i resten av marka.

Ifølgje Kolseth vert brot på friluftsløva, hundelova og plan- og bygningslova ofte melde til politiet. Brot på plan- og bygningslova omfattar ofte bygging tett opptil marka, forklarar Kolseth, mange tek seg medvite eller umedvite til rette innom markagrensa. Ein må ikkje gløyme at det er dei små og tilsynelatande unnselige inngrepa som til saman utgjer ein stor trugsel mot naturmangfaldet vårt. Kolseth meiner det er meir allmennpreventivt å køyre slike tilhøve i straffesporet, sjølv om fleire av sakene vert lagde bort fordi politiet ikkje har kapasitet til dei. Men tross stort press får Bymiljøetaten god hjelp frå politiet, dei har eit godt samarbeid med Oslo politidistrikt.

Dei fem siste åra har det vore hekkande vandrefalk i området rundt Hauktjern, den mest populære klatreveggen i Oslo. Då vert det innført ferdsleforbod frå tidleg i april til midten av juni. Bymiljøetaten set opp skilt og sperreband, og informerer klatreklubbar i området.

← Bærumsmarka

Dei brukar mykje tid på sosiale medium for å få informasjon ut til publikum, og meiner dette er viktig førebyggjande arbeid.

Oslomarka er ikkje berre viktig for innbyggjarane i Oslo som område for rekreasjon, med høve til jakt, fiske og friluftsliv. Like viktig er ho i klimasatsinga i kommunen. Skogen påverkar klimaet positivt, og

« Dei brukar mykje tid på sosiale medium for å få informasjon ut til publikum, og meiner dette er viktig førebyggjande arbeid.

dette skal ein oppretthalde. Bymiljøetaten samarbeider med klimaetaten i å vidareutvikle skogforvaltninga basert på kunnskap om karbonlageret i Oslomarka og korleis skogen er med å skapa eit robust økosystem. (Tildelingsbrev Bymiljøetaten 2020)

Vår oppleving av naturen er viktig. Forsking viser at å vere ute i naturen er godt for både fysisk og mental helse. Bymiljøetaten gjer eit viktig arbeid med å leggje til rette for at dei som bur i Oslo, får bruke Oslomarka på ulikt vis. Ved å halde naturen intakt og leggje til rette for ålmenta, spesielt dei unge, vonar ein at fleire vil kjenne nærleik og ansvar for naturen, også i framtida.

Faktaboks

«Bymiljøetaten er delegert myndighet etter ein rekke lover og forskrifter og ivaretar kommunens myndighetsutøvelse på flere områder. Dette gjelder mellom anna markaloven, friluftsløven, miljøinformasjonsloven, viltloven, hundeløven, lakse- og innlandsfiskeløven, forurensningsloven, motorferdselloven, jordloven, vannressursloven, havressursloven, skogbruksloven, odelsloven, konsesjonsloven, vegloven, vegtrafikkloven og yrkestransportloven. Etaten er også delegert myndighet til å håndheve deler av politivedtekten for Oslo og utøver kommunens delegerte skiltmyndighet».

(Tildelingsbrev Bymiljøetaten 2020.)

Tekst: statsadvokat **Magne Nyborg**, Møre og Romsdal statsadvokatembeter
Foto: **Politiet og NVE, fra straffesaken**
// magne.nyborg@statsadvokatene.no

HR-2020-955-A

Selskap dømt til bot og inndragning for delvis tørrelegging av naturreservat

Den nedbørfattige sommeren 2014 tappet en settefiskprodusent vannkilden i strid med forskriften til Jagedalsvatnet naturreservat. Selskapets anførsler om nødrett, foreldelse og klarhetskravet til straffehjemmelen førte ikke frem i Høyesterett (HR-2020-955-A).

Kort om selskapets forhistorie og vannuttak i Jagedalsvatn

Barlindbotn Settefisk AS startet med produksjon av 500 000 smolt i Barlindbotn i Kinn kommune i 1988, med tilgang til ferskvann fra Jagedalsvatn. Etter søknad fikk de utvidet produksjonen til 2 millioner smolt i 2003.

I 2002 ble Sandvikbotn naturreservat, som omfattet deler av Jagedalsvatnet, etablert. Som følge av at grunneieren har rett til uttak av vann fra Jagedalsvatnet på inntil 1,8 meter mellom kote 16,2 og 18,0, ble det gjort unntak for dette manøvreringsområdet i forskriften for naturreservatet.

Sommeren 2014 var en veldig tørr sommer. For å redde 1,8 millioner smolt til en verdi av 20 millioner tappet selskapet 1,3 meter under

laveste tillatte regulerte vannstand (LRV) i perioden 15. august til 26. september.

Etterforskningen

Etter innstilling fra politiet besluttet jeg at det skulle utferdiges et forelegg for overtredelse av naturmangfoldloven og vannressursloven. Politadvokaten var i dialog med selskapets advokat. De nektet å vedta forelegget, selv om de erkjente de faktiske forholdene.

Behandling i rettssystemet

Tingretten

Saken ble behandlet i Sogn og Fjordane tingrett, der flertallet (meddommerne) frifant selskapet. De mente det var uklart hvilke konsekvenser nedtappingen hadde hatt for

← Oversiktsbilde over den delen av Jagedalsvatnet som ligger innenfor naturreservatet, 18.–19. juni 2019.

naturreservatet. Mindretallet (fagdommeren) kom til at nedtappingen var ulovlig i henhold til naturmangfoldloven. Mindretallet ville imidlertid også frifinne selskapet, men da på bakgrunn av nødrett. En samlet rett frifant selskapet for post II – overtredelse av vannressursloven.

Noen dager forut for behandlingen i tingretten la selskapet frem et kart med vannmålinger de selv hadde utført i Jagedalsvatnet. Målingene fikk det til å fremstå som at store deler av vannet innenfor naturreservatet var tørrlagt til enhver tid, også innenfor lovlig regulering. Selskapet anførte at nedtappingen ikke hadde hatt negative konsekvenser for naturreservatet. Politiadvokaten måtte da kaste seg rundt og få inn sakkyndighet omkring konsekvensene for naturen. Seniorrådgiver dr.philos. Jan Henning L'Abée-Lund fra NVE ble kontaktet mens saken pågikk i tingretten.

Uten å ha kjennskap til Jagedalsvatnets beskaffenhet, og kun basert på dokumentene i saken, fikk den sakkyndige en nokså umulig oppgave som telefonvitne i tingretten. Tingrettens frifinnende dom viste også at vi hadde utfordringer med å bevise hvilke konsekvenser nedtappingen kunne ha hatt for naturreservatet. Det ble mye synsing omkring hvor mye av

vannet i naturreservatet som faktisk ble tørrlagt under nedtappingen.

Etter innstilling fra politiet anket jeg dommen til Gulating lagmannsrett, som henviste anken til behandling.

Før ankebehandlingen profilerte NVE hele vannet for oss. Dette ble avgjørende for å kunne bevise at hele 24 % av den delen av vannet som lå innenfor naturreservatet, var blitt tørrlagt.

Lagmannsetten

Etter at anken ble henvist, sluttet politiadvokaten i stillingen sin for å begynne som advokat. Jeg bestemte meg da for å aktorere saken selv.

Under forberedelsene av saken fikk jeg god bistand fra politietterforsker Karoline Rødningsby. Også tidligere politiadvokat Jørn-Lasse Førde Refsnes og den sakkyndige, L'Abée-Lund, orienterte meg om utfordringene i saken.

Basert på forsvarers anførsler i tingretten hadde vi fire temaer å forholde oss til: legalitetsprinsippet, objektive vilkår for straff, nødrett og foreldelse.

Forskjellene i bevisbildet før og etter tingrettens dom var for det første at vi nå hadde et klart bilde av vannets beskaffenhet som følge av profileringen, og da særlig hvor store deler

← Plasseringen av målestaven i demningen der rørene for vannuttaket til liten settefisk-anlegget er, 18.–19. juni 2019.

← Tørrlagt målestav i utløpet til Jagedalsvatnet, 2. oktober 2014.

← Målestav. Bilde tatt under befaring med NVE 18.–19. juni 2019.

av vannet som ble tørrlagt ved nedtappingen 1,3 meter under LRV. Videre hadde påtalemyndighetens sakkyndige vitne tatt vannet i øyesyn. Forsvareren innstevnet Åge Brabrand, seniorforsker ved UiO, som sakkyndig.

Under de sakkyndiges forklaringer kom det frem at det hadde blitt etablert et eget økosystem eller biosamfunn med en viss variasjonsbredde i den aktuelle sonen (under LRV), basert på mange år med variert vannstand innenfor manøvreringsområdet. Nedtappingen med 1,3 meter under LRV utsatte noen tusen dyr per m² for fare, nemlig smådyr som insektslarver, muslinger og snegler. Når vannstanden kommer under den lovlige grensen, vil artsmangfoldet bli eksponert for tørre forhold, og etter bare timer oppstår økt dødelighet. For øvrig ba vi selskapet om å fremskaffe samtlige vannmålinger de siste 10 årene forut for nedtappingen. Disse fikk vi før ankebehandlingen. Ellers stod saken i samme stilling som i tingretten.

Oversikten over vannmålingene viste at de hele fem ganger i løpet av de siste elleve

« HR-2020-955-A: På et spesialområde som dette har næringsdrivende foranledning til å søke juridisk bistand hvis de skulle være i tvil (...)

årene forut for 2014 hadde vært i samme situasjon. Det viste seg at de ikke hadde meldt inn at de var under den lovlige grensen for nedtapping i 2008.

Etter fire dager med bevisføring og prosedyrer i september i 2019 ble selskapet dømt til 250 000 kroner i bot og 1 800 000 kroner i inndragning.

Selskapet anket dommen i sin helhet, og Høyesteretts ankeutvalg henviste anken.

I forberedelsene til saken hadde vi et planmøte der forberedende dommer i Høyesterett fremhevet at partene gjerne kunne bruke litt ekstra tid på spørsmålene om nødrett og foreldelse. Dette var spørsmål som særlig fanget ankeutvalgets oppmerksomhet. Saken stod i samme stilling som for lagmannsretten.

Høyesterett

Saken ble opprinnelig berammet til 14. og 15. april 2020, men som følge av covid-19 ble saken utsatt en uke, og da berammet i form av fjernmøte.

Høyesterett avsa dom 6. mai 2020 – HR-2020-955-A.

Overtredelse av naturmangfoldloven – lovkravet og de objektive vilkårene for straff

Forsvareren anførte at § 77 ikke er utformet som et straffebud, og da under henvisning til både overskriften («Overgangsbestemmelser») og teksten i første punktum («Beslutning om delegering av myndighet, forskrifter eller enkeltvedtak med hjemmel i bestemmelser som oppheves eller endres ved denne lov står fortsatt ved lag inntil Kongen bestemmer annet»).

Hun anførte at denne utformingen er langt mer utilgjengelig enn det som normalt er tilfellet ved en strafferettslig delegasjon.

Det første man vurderte, var om hjemmelsrekken er sammenhengende, eller om den har hull.

Verneforskriften for Sandvikbotn naturreservat ble vedtatt 14. juni 2002 med hjemmel i naturvernloven av 1970 § 8. Det følger av lovens § 10 at vedtak etter § 8 treffes av Kongen. Straffebestemmelsen var i § 24.

Flere lover, herunder naturvernloven av 1970, ble opphevet og erstattet av naturmangfoldloven i 2009. Ved vedtakelsen av naturmangfoldloven i 2009 ble lovgiver usikker på om det var hull i hjemmelsrekken, da det ikke ble vist til naturmangfoldloven § 77 i § 75 første ledd. Dette synes å være en glipp fra lovgiver, fordi Miljøverndepartementet i mai 2012 fremmet Prop. 121 L (2011–2012), der de «presiserer rettsstilstanden når det gjelder adgangen til straffeforfølgning av brudd på forskrifter med hjemmel i lovbestemmelser som ble opphevet da naturmangfoldloven trådte i kraft.» Denne lovendringen trådte i kraft 10. august 2012.

Selskapet ble heller ikke hørt med dette i Høyesterett. I avsnitt 24 uttales det at:

Henvisningen til § 77 gjør riktignok rettskildebildet noe mer uoversiktlig, ikke minst fordi det i den bestemmelsen ikke er gitt opplysninger om hvilke lover med tilhørende forskrifter det er tale om. Dette gjør det vanskelig for folk flest å sette seg inn i regelverket, men jeg kan ikke se at det kan være avgjørende. På et spesialområde som dette har næringsdrivende foranledning til å søke juridisk bistand hvis de skulle være i tvil om de rettslige rammene for virksomheten, se Den europeiske menneskerettsdomstols storkammeravgjørelse 12. februar 2008 *Kafkaris mot Kypros* [EMD-2004-21906] 1 avsnitt 140. Av lagmannsrettens dom fremgår dessuten at de ansvarlige hos

Barlindbotn Settefisk AS var fullt klar over at tappingen var ulovlig. Selskapets anførsel på dette punktet kan ikke føre frem.

Når det gjelder anførselen om at en domfelte vil stride mot klarhetskravet, henviste jeg til side 115 i *Alminnelig strafferett*, sjette utgave, hvor det fremgår at:

Prinsippet om klar hjemmel trekker en bestemt og særdeles sentral rettskildefaktor i forgrunnen, nemlig ordlyden etter naturlig språklig forståelse, og krever at tvil om «den naturlige forståelse» skal komme til talt til gode [...]. En kan iallfall si at det må være tilstrekkelig advarsel at en likefrem lesning av loven må vekke tvil om dens forståelse.

Etter en gjennomgang av om de objektive straffbarhetsvilkårene er oppfylt, konkluderes det i avsnitt 29 slik: «Det er ikke tvilsomt at de konstaterte endringene rammes av forbudet i § 3 nr. 3 slik det språklig sett mest naturlig må forstås.»

I vurderingen av de objektive straffbarhetsvilkårene er spørsmålet om inngrepet *kan endre naturmiljøet*. Til dette uttales det:

(27) Verneforskriften § 3 nr. 3 forbyr tiltak som kan «endre naturmiljøet». Drenering «og anna form for tørrlegging» er nevnt som eksempler på tiltak som er forbudt. Dette modifiseres i § 4 nr. 8, hvor det åpnes for regulering mellom kote 16,2 og 18,0 for uttak av vann til produksjon av smolt/settefisk.

(28) Det er ikke et straffbarhetsvilkår at tiltaket faktisk har endret naturmiljøet – vi har å gjøre med et såkalt faredelikt. Bestemmelsen oppstiller videre ikke noe kvalifikasjonskrav med hensyn til endringens alvorlighet eller varighet. Det kan nok være at ikke enhver risiko for endringer kan anses straffbar, slik forsvarer har vært inne på. Men spørsmålet kommer ikke på spissen i saken her. Nedtappingen har ført til tørrlegging i vernesonen og økt dødelighet for dyr som insektlarver, muslinger og snegler i et omfang på noen tusen dyr per kvadratmeter i et område på 687 kvadratmeter. Enkelte plantearter i det tørrlagte området antas ikke å ha overlevd. Det er konstatert en «endring av biosamfunnet». Jeg er enig med lagmannsretten i at det i en slik situasjon ikke kan ha

betydning at miljøet over tid «i hovedsak gradvis vil justere seg tilbake».

(29) Jeg finner det etter dette klart at verneforskriften § 3 nr. 3 er overtrådt ...

Når det gjelder spørsmålet om de objektive straffbarhetsvilkårene var oppfylt for vannressursloven § 63, jf. § 8, er vurderingstemaet om inngrepet *kan være til nevneverdig skade*. Etter en gjennomgang av lovtekst og forarbeider konkluderes det i avsnitt 35 med at bestemmelsen klart er overtrådt. Det ble da særlig lagt vekt på størrelsen på det tørrlagte området og de ovennevnte skadene lagmannsretten fant bevist i form av dødeligheten på levende organismer og planter, da slike miljømessige konsekvenser faller inn under begrepet «allmenne interesser». Det ble også tillagt vekt at det var ørretbestand i vannet som det sporadisk ble fisket på. Høyesterett konkluderte med at: «Omfanget av dødeligheten og de beskrevne endringene av biosamfunnet gjør at terskelen 'nevneverdig' utvilsomt er overskredet».

« HR-2020-955-A: Jeg er enig med lagmannsretten i at det i en slik situasjon ikke kan ha betydning at miljøet over tid «i hovedsak gradvis vil justere seg tilbake».

Nødrett

Barlindbotn Settefisk AS anførte at foretaket måtte frifinnes på grunn av nødrett. Etter selskapets syn hadde ikke lagmannsretten gått systematisk gjennom nødrettsbestemmelsens grunnvilkår. Det var videre anført som feil når det i dommen legges til grunn at nødssituasjonen var selvforskyldt. Lagmannsretten burde også foretatt en helhetlig avveining mellom de ulike interessene som sto på spill. Selskapet mente på denne bakgrunn at lovanvendelsen var feil, og at domsgrunnene var mangelfulle.

I straffeloven § 17 er det oppstilt tre kumulative vilkår før man kan konstatere nødrett.

1. Den interessen som trues, må være lovlig for å kunne vernes etter nødrett.
2. Fare for skade kan ikke avverges på annen rimelig måte.
3. Det må foretas en interesseavveining.

Påtalemyndigheten bestred ikke at første vilkår var oppfylt da nedtappingen ble foretatt for

å redde opp mot 1,8 millioner settefisk med en antatt verdi på 20 millioner.

Det er også klart at nødrettsbestemmelsen kan påberopes av den som har forårsaket faren, men dersom faren er selvforskyldt, kan det være av betydning om den kunne ha blitt avverget «på annen rimelig måte». Det kreves at vedkommende på forhånd har forsøkt å unngå at en nødsituasjon skulle oppstå.

« HR-2020-955-A: Faren kom ikke uforutsett og plutselig, og vi har ikke å gjøre med en reell nødrettssituasjon (...)

Dette kan utledes av tidligere saker om ulovlig uteblivelse fra repetisjonsøvelser, hvor det har vært anført at gjerningspersonen ikke hadde noe alternativ på fremmøtetidspunktet. I disse sakene har Høyesterett ment at gjerningsøyeblikket ikke er avgjørende.

Påtalemyndighetens tilnærming var at selskapet kunne ha avverget situasjonen ved å handle annerledes på et tidligere tidspunkt, ved å sette ut færre smolt.

Bakgrunnen for denne tilnærmingen var at utvidelsen av konsesjonen fra 0,5 millioner smolt til 2 millioner smolt i 2003 ble gitt på det som synes å være sviktende grunnlag. Dette fordi selskapet i søknaden hadde fremhevet at de kunne firedoble produksjonen (til 2 millioner) med de vannmengdene som var tilgjengelige innenfor reguleringsgrensene. Selskapet hadde i denne søknaden opplyst at de hadde tatt høyde for å kunne møte eventuelle situasjoner med lite vann, der de hadde planlagt CO₂-lufting, og eventuell resirkulering. Disse fremgår av en beredskapsplan ved tørke som de la ved søknaden i 2003. Det viste seg kort tid etter produksjonsøkningen at disse tiltakene ikke fungerte i det hele tatt, eller bare delvis fungerte, men det ble ikke formidlet til NVE eller andre myndigheter. De justerte heller ikke produksjonen basert på denne kunnskapen.

Videre hadde selskapet, som lagmannsretten uttrykte, «opparbeidet seg erfaring med tørkeperioder og ulovlig tapping og tørrlegging». Erfaringen hadde de fått ved at de hele fem ganger i løpet av en 11-års periode (fra 2000 til og med 2010) hadde tappet ulovlig under LRV.

Høyesterett oppsummerer dette slik:

(48) Etter mitt syn er den situasjonen som beskrives her, sammenlignbar med den som

forelå i avgjørelsene om unnlatt oppmøte til heimevernsøvelse og repetisjonsøvelse. Riktignok ligger det en forskjell i at domfelte i de sakene visste nøyaktig når øvelsene var, og dermed når faren ville inntre. Men denne ulikheten kan ikke begrunne et annet resultat i vår sak. Barlindbotn Settefisk AS hadde ved flere anledninger tidligere erfart at det ved tørke var nødvendig å tappe ut over reguleringsgrensen for Jagedalsvatnet, og var klar over at dette ville skje igjen. Ledelsen i selskapet visste at de tiltak som var forsøkt, og som den nye konsesjonen i 2003 bygde på, ikke hadde den ønskede effekt. Ved bedre planlegging kunne selskapet unngått problemene som oppsto høsten 2014, for eksempel ved de tiltak som viste seg tilstrekkelige under tørkeperioden i 2018. Produksjonen kunne også vært redusert. Faren kom ikke uforutsett og plutselig, og vi har ikke å gjøre med en reell nødrettssituasjon. Vilåret om at faren for skade ikke kan avverges på annen rimelig måte, er på denne bakgrunn etter mitt syn ikke oppfylt.

Siden nødvendighetsvilåret ikke var oppfylt, var det ikke nødvendig for resultatet at Høyesterett gikk inn på det siste vilåret – interesseavveingen – men i et obiter dictum i avsnitt 49 oppsummeres dette vilåret slik:

Jeg finner likevel grunn til å bemerke at de momenter jeg har lagt vekt på i drøftelsen av nødvendighetsvilåret, også kunne vært trukket inn i en bredere interesseavveining, se NOU 1992:23 side 89 og Ot.prp.nr.90 (2003–2004) side 417. Resultatet ville etter mitt syn blitt det samme ved en slik tilnærming. I denne sammenhengen har det vekt at myndighetene allerede har foretatt en interesseavveining gjennom bestemmelsen i verneforskriften § 4 nr. 8 om reguleringsgrenser for uttak av vann i Jagedalsvatnet. Anførselen om frifinnelse på grunn av nødrett fører ikke frem.

Foreldelse

Denne anførselen var jeg mest usikker på før lagmannsrettsbehandlingen.

Begge bestemmelsene har en strafferamme for simpel (vanlig) overtredelse (følger av første ledd) og en høyere strafferamme for grov overtredelse (annet ledd, i tredje ledd for § 63).

I henhold til dommen er det klare utgangspunktet ved hovedstrafferamme og sidestrafte-ramme som forhøyer straff under visse omsten-

digheter, at sidestrafferammen er avgjørende når denne knytter seg til generelle forhold som «særdeles skjerpene omstendigheter».

I nyere forarbeider er dette beskrevet som normalregelen, se Prop. 77L (2018–2019) på side 25 og avsnitt 54–55 i dommen.

Etter en konkret vurdering av bestemmelsen opp mot forarbeidene konkluderes det med at foreldelsesspørsmålet reguleres av den forhøyede strafferammen i annet ledd, se avsnitt 57–60.

Betydningen av avgjørelsen for spørsmålet om påtalekompetanse og foreldelse i den øvrige spesiallovgivningen er to forhold:

For de lovene i spesiallovgivningen som har delt opp straffebudene på samme måte som i den nye straffeloven av 2005, tilsier mye at man har samme tilnærming ved vurdering av spørsmålet om påtalekompetanse og foreldelse. I straffeloven av 2005 har lovgiver valgt å dele opp straffebudene i liten, vanlig og grov overtredelse. Dette gjelder da for blant annet tolloven og havressursloven.

For lover med samme oppbygning som naturmangfoldloven og vannressursloven må man hense til forarbeidene. Der forarbeidene er tause, må man legge til grunn at spørsmålet om påtalekompetanse og foreldelse er ensartet. Begge følger hovedstrafferammen eller sidestrafferammen. Tidligere var det uavklart hvordan foreldelsesspørsmålet skulle avgjøres i de tilfellene hvor lovgiver kun uttrykte noe særskilt om påtalespørsmålet.

Det beste eksemplet er forurensningsloven. Den er bygd opp med en hovedstrafferamme og en sidestrafferamme med generelle forhold, der det overlates til rettens skjønn å avgjøre om overtredelsen er grov. I en sak mot Marine Harvest ASA (endelig avgjort i HR-2017-821-A) ble dette spørsmålet et tema. Her utferdiget politiet et forelegg mot selskapet for overtredelse av forurensningsloven § 78 første ledd bokstav a, jf. § 7 for at de produserte mer smolt enn utslipps-tillatelsen tillot. I tingretten begjærte forsvarer saken avvist fordi politiet ikke hadde påtalekompetanse. Dette ble avvist av tingretten. Selskapet ble frifunnet på annet grunnlag. Vi anket, Gulating lagmannsrett tillot anken fremmet, men i samme kjennelse opphevet de tingrettens dom, og saken ble avvist. Avgjørelsen ble anket, og Høyesteretts ankeutvalg opphevet lagmannsrettens avgjørelse da den kom til at forarbeidene til forurensningsloven viser at lovgiver var klar på at det er politiet som har påtalekompetansen, se Rt-2015-940. Selskapet ble frifunnet i neste runde i lagmannsretten, men de ble idømt inndragningsansvar, se HR-2017-821-A.

Konklusjonen i Rt-2015-940 er senere inn-tatt i straffeprosessloven § 67 annet ledd bokstav c. Spørsmålet om foreldelse ble ikke løst i denne avgjørelsen, selv om jeg feilaktig la til grunn at spørsmålet om påtalekompetanse og foreldelse alltid var i to-spenn. I forarbeidene til heving av strafferammer i produktkontrollloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og svalbardloven (Prop. 77 L (2018–2019) ble Rt-2015-940 brukt som argument av Oslo politidistrikt for at foreldelsesfristen burde presiseres i loven. Under departementets vurderinger på side 31 uttales det:

« (...) sidestrafferammen er avgjørende når denne knytter seg til generelle forhold som «særdeles skjerpene omstendigheter»

Departementet legger til grunn at det ikke er nødvendig å innta en særskilt fristregel i loven når det følger normalregelen, jf. om-tale av foreldelse over. Departementet har likevel presisert foreldelsesfristen i merkna-der til bestemmelsene, for at det ikke skal være noen tvil.

Med det resultatet Høyesterett kom til når det gjaldt naturmangfoldloven, var det ikke nød-vendig å gå inn på foreldelsesspørsmålet i vannressursloven, men i avsnitt 61–64 tolker man forarbeidene til vannressursloven og kom-mer til at det ikke var grunnlag for å fravike det alminnelige utgangspunktet om at foreldelses-fristen følger den øvre rammen når den knytter seg til generelle forhold.

↓ Oversikt over hele demningen.

Ulovlig bygging i strandsonen medførte fengselsstraff

Sommeren 2016 mottok Grimstad kommune et tips om at det ble anlagt en tennisbane i strandsonen. Dette ble starten på en omfattende etterforskning, hvor bruk av tvangsmidler var av avgjørende betydning for sakens oppklaring.

Både hytteeieren og byggmesteren ble idømt fengselsstraff, og Høyesterett viste til at det må reageres strengt på grove overtredelser av plan- og bygningsloven ut fra det generelt strenge synet på miljøkriminalitet. De signalene Høyesterett kom med i denne saken, vil få stor betydning for det videre arbeidet med å forhindre ulovlig bygging i strandsonen. Saken avklarte også når et underentreprenørselskap kan holdes ansvarlig for å ha overtrådt plan- og bygningsloven.

Anmeldelsen

Etter at Grimstad kommune hadde mottatt

tipset om tennisbanen på Hesnes rett sør for Drotningvika, reiste de ut på befaring. Der så de at det var etablert en tennisbane på over 500 m² med betongdekke. Det var også opparbeidet en jordvoll langs hele tennisbanen ut mot en vei, oppført en bom og planert et areal med gressplen. Alle tiltakene var i tilknytning til en fritidsbolig, og de lå i hundremetersbeltet mot sjøen, det vil si i strandsonen. I tillegg var dette i et område avsatt til LNF i kommuneplanens arealdel, og ingen av tiltakene var gitt tillatelse til av kommunen. Selve området hvor tennisbanen ble anlagt, var noen år tidligere kjøpt av hytteeieren og fradelt en omkringliggende

Tekst: politioverbetjent **Jon Atle Georgsen** og
førstestatsadvokat **Hans Tore Høviskeland**, ØKOKRIM

Foto: **ØKOKRIM, fra straffesaken**

// jon.atle.georgsen@politiet.no

// hans.tore.hoviskeland@politiet.no

HR-2020-1353-A

← Tennisbanen og vollen ut mot
veien slik de så ut da politiet var
på eiendommen i januar 2017.
I bakgrunnen ses den nye fritids-
boligen og annekset.

eiendom. Dette var gammel beitemark, men nå
gjengrodd med trær og annen vegetasjon. Ved
konsesjonsbehandlingen hadde hytteeieren
opplyst at området skulle ligge brakk, og det
skulle ikke foretas noen endringer av bruken.
Tross dette anla hytteeieren en tennisbane.

Like etter at Grimstad kommune hadde vært
på befaring, startet de sin ulovlighetsoppføl-
ging, og saken ble anmeldt til Agder politidis-
trikt. I desember 2016 tok ØKOKRIM over saken
etter anmodning fra politidistriktet. Enheten
etterforsket så saken i samarbeid med Agder
politidistrikt.

Byggeprosjektet

I 2009, før tennisbanen ble anlagt, hadde hyt-
teeieren fått tillatelse fra kommunen til å rive
en eldre hytte og bod i strandsonen, for så å
oppføre ny hytte og anneks på samme sted. Til
dette arbeidet hadde hun fått hjelp av et lokalt
arkitektfirma som ansvarlig søker og prosjekte-
rende. Etter hvert ble et lokalt byggmesterfirma
engasjert som ansvarlig utførende. Arbeidet
med å føre opp hytte og anneks startet sen-

sommeren 2012, og ferdigmeldingen ble sendt
kommunen i juni 2013.

Hytta var godkjent med en kjeller med min-
dre areal enn hovedetasjen. I prosjekteringen
som fulgte etter gitt tillatelse, ble det imidler-
tid utarbeidet nye tegninger for kjelleren, med
et areal tilsvarende etasjen over. I tillegg ble
det prosjektert en underjordisk gang mellom
hytta og boden samt terrenginngrep for parke-
ringsplass og en stor voll på den nye parsel-
len. Hverken terrenginngrepene eller den nye
utformingen av hytta ble omsøkt eller forelagt
kommunen.

I forbindelse med en søknad til kommunen
høsten 2012 om endret takutforming og mindre
fasadeendringer ble det lagt ved en planteg-
ning av kjelleretasjen slik den var godkjent fra
kommunen. Dette til tross for at det allerede var
sprengt mer fjell enn det var gitt tillatelse til,
og at arbeidet med å lage en kjeller større enn
tillatelsen tilsa, var kommet langt. Da den nye
fritidsboligen og annekset stod ferdig somme-
ren 2013, ble det søkt om ferdiggattest, og fer-
digmeldingen med kontrollskjemaer erklærte at

arbeidene var utført i henhold til gitte tillatelser. Realiteten var en helt annen. Det var sprengt ut under hytta, kjellerløsningen var utvidet, det var oppført en gang mellom fritidsboligen og annekset, parsellen var rensket for vegetasjon, planert og beplantet med gress, og det var anlagt en høy voll langs veien.

« Realiteten var en helt annen.

Litt over to år etter at hytta var ferdig, startet hytteeieren og byggmesteren å planlegge nye ulovlige tiltak. Denne gangen ble det igangsatt prosjektering av en tennisbane. I juni 2015 sendte byggmesteren en e-post til en saksbehandler i kommunen om hvorvidt det i forbindelse med en aktivitetsplass ville være søknadspliktig å bytte overflaten på marken fra naturgress til kunstgress. Svaret fra saksbehandleren var at å ta bort naturgresset og legge kunstgress i overflaten isolert sett ikke ville være søknadspliktig, men at terrenginngrep ville være det. Samtidig ble det oppfordret til å ta kontakt hvis de var usikre rundt søknadsplikten, og for å legge frem mer konkrete planer.

Med denne e-posten gikk hytteeieren og den daglige lederen videre med sine planer, og i løpet av sommeren 2016 ble et område på 541 m² skrapet og pukket opp for støping av en betongplate i tilsvarende størrelse. Oppå denne ble det lagt et «hard court» tennisbanedekke.

Etterforskningen

Det var altså tennisbanen og de utendørs tiltakene som var omfattet av anmeldelsen fra Grimstad kommune. Etterforskningen startet derfor med dette for øye. Eiendommen ble befart, og de ulike tiltakene på parsellen ble dokumentert, blant annet ved hjelp av landmåler. Våren 2017 ble hytteeieren og byggmesteren siktet, pågrepet og avhørt. Hytteeieren og byggmesteren mente de hadde fått tillatelse fra kommunen og viste til e-posten byggmesteren hadde sendt til en saksbehandler i kommunen i juni 2015, og svaret han hadde fått.

I starten av etterforskningen visste ikke politiet noe om hvordan fritidsboligen var bygget. All ulovlig bygging hadde jo hytteeieren, byggmesteren, arkitektkontoret og entreprenøren holdt skjult for kommunen. Grimstad kommune hadde heller ikke vært på tilsyn inne i hytta, og utenfra var det ikke mulig å se den alternative kjelleren eller gangen over til annekset.

I forbindelse med pågripelsene av hytteeieren og byggmesteren ble det tatt beslag i mobiltelefoner og andre databærere. Dette viste seg å bli viktig. Gjennomgangen av beslaget gjorde at saken økte i omfang, da de ulovlige forholdene ved hytta og den underjordiske gangen ble avdekket. I tillegg gav det viktige bevis for hvordan hele byggeprosessen hadde foregått. Beslaget viste hvem som hadde opptrådt som underentreprenører, og hva som var kommunisert mellom de ulike aktørene under byggingen av den nye hytta og tennisbanen. I straffesaker med mange aktører kan slik dokumentasjon være helt avgjørende for å belyse for eksempel subjektive forhold.

På bakgrunn av de nye opplysningene i saken ble en saksbehandler hos arkitektfirmaet pågrepet høsten 2017, og arbeidsplassen hans ble ransaket. Siktelsen mot ham gjaldt uriktige og villedende opplysninger til bygningsmyndigheten, samt falsk forklaring til offentlig myndighet i forbindelse med søknaden om endring av tak og fasade samt søknaden om ferdigattest. Gjennomgangen av det elektroniske beslaget viste at han var involvert i prosjekteringen av de ulovlige tiltakene. I avhør erkjente han, som den eneste i saken, de faktiske forholdene.

« Beslaget viste hvem som hadde opptrådt som underentreprenører, og hva som var kommunisert mellom de ulike aktørene under byggingen av den nye hytta og tennisbanen.

Etterforskningen gikk nå mot slutten, og i februar 2018 ble det utferdiget tiltalebeslutninger mot hytteeieren og den daglige lederen i byggmesterfirmaet. Samtidig ble det utferdiget forelegg mot byggmesterfirmaet, arkitektfirmaet, saksbehandleren i arkitektfirmaet og underentreprenøren som hadde utført grunnarbeidene.

Saksbehandleren i arkitektfirmaet vedtok forelegget. De andre ble dømt i Aust-Agder tingrett, og hytteeieren og byggmesteren ble dømt til 45 dagers betinget fengsel og 100 000 kroner i bot. Aktors påstand var 45 dagers ubetinget fengsel. Byggmesterfirmaet ble idømt en bot på 250 000 kroner og inndragning av vinning med 75 000 kroner. Arkitektfirmaet ble idømt en bot på 150 000 kroner, og underentreprenøren ble idømt en bot på 100 000 kroner og inndragning av vinning med 100 000 kroner.

↑ Kjellerinngangen på fritidsboligen.
Bak steintrappa ble det anlagt en
gang over til annekset.

→ Tennisbanen med
betongsåle på over
500 kvadratmeter
anlagt i hundremet-
ersbeltet mot sjøen.

det, på samme måte som ved vurderingen av om overtredelsen er vesentlig, legges vekt på overtredelsens omfang og virkning samt graden av utvist skyld. Men som førstevoterende skriver i avsnitt 49: «For anvendelsen av den høyere strafferammen må det imidlertid kreves at grovheten i overtredelsene går utover det som er tilstrekkelig for å oppfylle vesentlighetskravet.»

Når det gjaldt straffutmålingen, oppsummerte førstevoterende dette slik: «Økningen av strafferammen i den nye plan- og bygningsloven er begrunnet i lovens betydning som miljølov, og både strafferammene her og utviklingen i miljølovgivningen generelt viser at lovgiver ser strengt på miljøkriminalitet. Betydningen av å beskytte miljøet gjenspeiles i Grunnloven §112. Strafferammen på to år i plan- og bygningsloven §32-9 tredje ledd er et klart signal fra lovgiver om at det må reageres strengt på grove overtredelser av loven. Reaksjonsfastsettelsen ved brudd på plan- og bygningsloven må foretas i lys av dette og det generelt strenge synet på miljøkriminalitet, og ved utmålingen må straffens allmennpreventive virkning stå sentralt.»

Høyesterett fant det ikke formildende at den ulovlige kjelleren ikke var synlig fra utsiden, og viste til at hytteeieren ved lovbruddet sikret seg en verdøkning av eiendommen. Påtalemyndigheten hadde våren 2019 innhentet en verddivurdering som viste at de ulovlige tiltakene isolert sett ville ha ført til en verdistigning på 2,8 millioner kroner. Heller ikke det at etterfølgende søknad om allerede bygget kjeller og underjordisk gang ble godkjent av kommunen våren 2019, ble ansett som formildende. Det at de øvrige tiltakene i terrenget, bl.a. tennisbanen, jordvollen og bommen, var tilbakeført, ble heller ikke sett på som formildende, fordi det dreide seg om ulovlige tiltak som tiltakshaver hadde plikt til å rette.

For underentreprenøren var det rettskraftig avgjort i tingretten at selskapet hadde opptrådt grovt uaktsomt og i strid med plan- og bygningslovens regler da de anla tennisbanen uten å avklare om det var gitt tillatelse til tiltaket. Selskapet var ikke ansvarssubjekt etter plan- og bygningsloven §23-7, og det sentrale spørsmålet i Høyesterett var hvilke undersøkelser selskapet skulle ha foretatt for å undersøke om tiltakene ved byggingen av hytta var godkjent. Til det uttalte førstevoterende: «Etter mitt syn må en undersøkelsesplikt for underentreprenøren bygge på at det foreligger omstendigheter som gir en særlig oppfordring til å undersøke om

nødvendige tillatelser er gitt. En generell undersøkelsesplikt vil legge for store byrder på underentreprenøren og er ikke i samsvar med plan- og bygningslovens ansvarsregulering. Hvilke omstendigheter som kan gi underentreprenøren berettiget grunn til å tvile på om nødvendige tillatelser foreligger, og hvor langt undersøkelsesplikten rekker, må vurderes konkret.»

Det ble vist til at underentreprenøren hadde gitt et tilbud på arbeidene ut fra den tillatelsen som var gitt fra kommunen, for deretter å bli bedt om å komme med et nytt tilbud en måned senere, denne gangen med tegninger av

« (...) de ulovlige tiltakene isolert sett ville ha ført til en verdistigning på 2,8 millioner kroner.

en større kjeller og en passasje mellom hytte og anneks. Dette gav underentreprenøren en særlig oppfordring til å avklare om kommunen hadde gitt endringstillatelse. Videre ble det lagt vekt på at når en så arbeidene med kjelleren, passasjen og vollen i sammenheng, var selskapets handlemåte svært klanderverdig. Selskapet hadde anket straffutmålingen, men boten på 200 000 kroner ble ikke endret av Høyesterett, som viste til at de ikke kunne se at boten var for høy. Videre fikk selskapet inndratt en vinning på 150 000 kroner.

Avslutning

Plan- og bygningsloven er kanskje vår viktigste miljølov, og ved Høyesteretts dom fremgår det at det skal reageres strengt ved grove ulovlige tiltak i strandsonen. Det er nå å håpe at andre kommuner følger Grimstad kommunes eksempel og anmelder slike overtredelser. Saken viste også hvordan sentrale opplysninger var holdt tilbake for kommunen, og at hvis forholdene ikke hadde blitt oppdaget, ville hytteeieren sittet igjen med en betydelig verdøkning, mens allmenheten hadde blitt fortrent bort fra strandsonen. Strandsonen er det av nasjonal betydning å bevare. At enkelte tar loven i egne hender og velger å sette til side det de folkevalgte har bestemt, kan ikke et demokrati akseptere.

Tekst: politioverbetjent **Jon Atle Georgsen** og politiadvokat **Magnus Engh Juel**, ØKOKRIM. Foto: **Joachim Schjolden**
// jon.atle.georgsen@politiet.no // magnus.engh.juel@politiet.no

Straffbare overtredelser av skogbrukslova

Er straffetrusselen i skogbrukslova hul som en gammel eik?

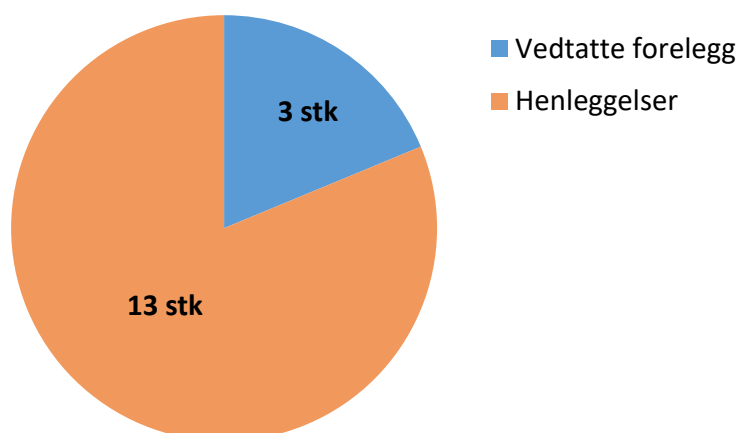
Skogbruk er en viktig næring i Norge med lange tradisjoner. Opp mot ti millioner kubikkmeter trevirke avvirkes årlig. De siste 50 årene er 30 prosent av Norges skogareal sluttavvirket, ifølge Artsdatabanken. Hogsten generer milliardverdier og skaper arbeidsplasser i distriktene. Denne svært omfattende og viktige virksomheten reguleres av lov om skogbruk fra 2005 (skogbrukslova), en lov de færreste i politiet har et forhold til. Sett fra et strafferettslig perspektiv har det vært en rivende utvikling på miljøfeltet de senere år. Lovgiver har skjerpet strafferammene i de ulike sektorlovene, samt vedtatt og

senere styrket beskyttelsen av miljøet i Grunnloven, jf. Grl. § 112. Videre har Høyesterett lagt seg på en relativt streng utmålingspraksis for overtredelser av miljølovgivning som regulerer arealbruk og bruk av naturressurser.¹ Også skogbrukslova omfattes av lovgivers skjerpede syn på miljøkriminalitet. Strafferammen ble endret fra bøtStraff til fengsel inntil ett år i skogbrukslova fra 2005. Hevingen av strafferammen ble ansett som nødvendig for å markere hvor alvorlig lovgiver anser overtredelser som omfattes av straffetrusselen i § 22.² Foruten skjerpet strafferamme ble dessuten vilkåret om påtale-

¹ Se artikkel på side 22 om HR-2020-1353-A. Se også Rt-2015-44, Rt-2015-392, Rt-2011-631 og Rt-2005-568. Se også Høviskeland, «Høyesterettspraksis om miljøkriminalitet fra de siste 15 år» i Miljøkrim 1/2017.

² Jf. Ot.prp. nr. 28 (2004-2005), punkt 6.9.3.2.

Anmeldelser 2015-2019

begjæring fra kommunen fjernet, slik at påtalen er allmenn, jf. strpl. § 62 a.

Til tross for disse lovendringene er det lite forandring å spore i håndhevelsen av straffbare overtredelser av skogbrukslova. I tidsrommet 2015–2019 ble det anmeldt kun 16 saker om brudd på skogbrukslova. Av disse endte tre med positiv påtaleavgjørelse – samtlige ble avgjort ved beskjedne forelegg, se figur. Ikke én domfellelse for brudd på skogbrukslova ligger på Lovdata. Intet nytt, med andre ord. Få anmeldelser og enda færre forelegg var situasjonen også etter den gamle skogbrukslova.³

Sett i lys av det svært begrensede antallet saker fremstår straffetruelsen om fengsel inntil ett år temmelig hul. Hvorfor er det så få anmeldelser? Hvorfor er det slik?

Overtredelser som er straffbare etter skogbrukslova

Skogbrukslova er en næringslov hvor skogeier har stor grad av frihet til å forvalte egne skogressurser, jf. skogbrukslova § 4. Loven inneholder relativt få plikter for skogeier. Hovedregelen etter § 11 er at det ikke er melde- eller søknadsplikt for vanlige skogstiltak.⁴ Straffetruelsen i skogbrukslova står i § 22. For at en overtredelse skal være straffbar, må den være «vesentlig», jf. skogbrukslova § 22 tredje ledd. Med vilkåret om vesentlig overtredelse legges det opp til en

skjønnsmessig vurdering av lovbruddets alvorlighetsgrad. Sentrale momenter er overtredelsens art og omfang samt grad av skyld.

Blant de plikter som loven pålegger, er det kun et utvalg som er straffbare å bryte, jf. uttømmende opplisting i skogbrukslova § 22. I det følgende ser vi nærmere på skogbrukstiltak, veibygging, reglene om vernskog og reglene om skogområde av særlig miljøverdi – samtlige sentrale miljøbestemmelser omfattet av straffetruelsen i skogbrukslova § 22.

Skogbrukstiltak – brudd på bransjestandard og Grunnloven § 96

Skogen har en nøkkelrolle for det biologiske mangfoldet i Norge. Hvor, hvordan og når hogst gjennomføres, kan ha stor betydning for miljø-

« Skogen har en nøkkelrolle for det biologiske mangfoldet i Norge.

verdiene i skogen. Unge bestander etter flatehogst har forringet naturmangfold opp mot 80 prosent sammenlignet med eldre skog, ifølge Artsdatabanken.

Med hjemmel i skogbrukslova er det fastsatt en egen «forskrift om berekraftig skog-

³ Jf. Ot.prp. nr. 28 (2004–2005), punkt 6.9.1.

⁴ Bestemmelser i andre lover kan likevel medføre begrensninger, jf. bl.a. vannressursloven § 11, kulturminneloven, eller naturmangfoldloven §§ 15 første ledd og 54.

bruk». Forskriften inneholder detaljregulering av skogbrukstiltak. Overtredelser av bestemmelser i forskriften er straffbare, jf. forskriften §18 som viser videre til straffetrukselen i skogbrukslova §22.

Den sentrale bestemmelsen om skogbrukstiltak er forskriften §5 første ledd, som lyder slik:

«Ved gjennomføring av skogbrukstiltak skal skogeigaren sørge for at verdiane i viktige livsmiljø og nøkkelbiotopar blir tekne vare på i samsvar med retningslinene i Norsk PEFC Skogstandard.»

Bestemmelsens utforming er utradisjonell i norsk rett. Det er tale om en ren henvisning til en bransjestandard. Det materielle innholdet i reglene som gjelder ved gjennomføring av

noen effektiv sanksjonsmulighet ved overtredelser av den mest sentrale bestemmelsen for å fremme bærekraftig skogbruk som sikrer miljøverdiene i skogen, jf. formålsbestemmelsen i forskriften §1.⁶

Denne problematikken settes på spissen især i områder med svært høy naturverdi. Et eksempel fra Sør-Norge er illustrerende. Kommunen anmeldte skogeieren for hogst i strid med forskriften §5 første ledd. Naturverdiene i skogen ble kartlagt i forbindelse med konsekvensutredning av et større infrastrukturprosjekt i området. Skogsområdet ble kategorisert som klart svært viktig (verdi A) med «meget rikt artsmangfold». Året etter utførte skogeieren omfattende flatehogst i området vel vitende om miljøverdiene i skogen. Tømmeret skulle angivelig til eget forbruk på gården, slik at sertifi-

« En slik bestemmelse oppfyller neppe Grunnlovens krav til klar lovhjemmel i straffesaker (...) »

skogbrukstiltak, følger ikke av forskriften selv, men av en privat bransjestandard hvis innhold partene til standarden selv bestemmer over. Med andre ord har lovgiver ingen rolle i utformingen av standarden.

En slik bestemmelse oppfyller neppe Grunnlovens krav til klar lovhjemmel i straffesaker, jf. Grl. §96.⁵ Bakgrunnen for valget av reguleringsteknikk fremstår uklar. Uansett må dette sies å være uheldig og neppe i tråd med lovgivers intensjon. Forskriftshjemmelen i §4 tredje ledd er ment å detaljregulere gjennomføringen av skogbrukstiltak, og brudd på forskriften kan straffes, jf. skogbrukslova §22 andre ledd. Grunnlovens krav til klar lovhjemmel i straffesaker medfører likevel at ingen kan straffes for brudd på forskriften §5 første ledd. Det medfører at det offentlige ikke har

⁵ Merk at ordlyden i forskriften §5 første ledd er en ren henvisning til bransjestandardens normer. Dette er ulikt bestemmelser som inneholder en rettslig standard. Ved tolkningen av rettslige standarder er det relevant å se hen til innholdet i en eventuell bransjestandard. Det er noe annet enn §5 første ledd, hvor forskriften i seg selv ikke inneholder noen materiell norm.

⁶ Naturmangfoldloven §15 første ledd andre punktum forbyr unødig skade på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi. Likeledes forbys høsting og annet uttak av villlevende planter og sopp som truer overlevelsen av den aktuelle bestanden i samme bestemmelse andre ledd. Enhver skal gjøre det «som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet», jf. naturmangfoldloven §6. Ved tolkningen av hva som er «rimelig», vil anbefalinger i bransjestandarden kunne trekkes inn sammenholdt med nml. §15 tredje ledd. En overtredelse vil muligens kunne straffes etter naturmangfoldloven §75, ettersom tilsvarende straff ikke er hjemlet i skogbrukslova, jf. diskusjonen ovenfor om kravet til klar lovhjemmel etter Grl. §96.

sering etter bransjestandarden av hogsten for videresalg av tømmeret var nødvendig. Noen år senere ble området vernet som naturreservat etter naturmangfoldloven § 37. Til tross for klare likhetstrekk med faktum i Rt-2005-568 forelå det ikke noe vern eller midlertidig vern av den aktuelle skogen da hogsten ble gjennomført og miljøverdier forringet. Det eneste rettslige grunnlaget ville da være forskriften § 5 første ledd, en bestemmelse som etter vårt syn neppe oppfyller Grunnlovens krav til klar lovhjemmel, jf. GrL § 96.⁷ Straffesaken endte til slutt med henleggelse da forholdet uansett var foreldet.

Veibygging

En viktig regulering i skogbrukslova er bestemmelsene om veibygging i § 7. Veibygging krever tillatelse fra kommunen. Dersom skogeier tar seg til rette og bygger vei i skog uten tillatelse, vil dette kunne straffes etter skogbrukslova § 2 2. Av de fåtallige sakene kommunene anmelder, omhandler de fleste ulovlig veibygging i skog.

Kravet til at overtredelser av skogbrukslova må være «vesentlige» for å være straffbare, har blitt problematisert i saker om veibygging. Det klare utgangspunktet er at en eventuell tillatelse fra kommunen etter at tiltaket er gjennomført, ikke kan tillegges vekt i vesentlighetsvurderingen.⁸ Poenget er at kommunen fratras muligheten til å gjøre de nødvendige forhåndsvurderinger før tiltaket gjennomføres. Unntak kan naturligvis tenkes for helt bagatellmessige veistykker, men slike forhold ender svært sjelden med å bli anmeldt uansett.

Vernskog og skogområde av særlig miljøverdi

I skogbrukslova §§ 12 og 13 er det inntatt hjemler til å vedta lokale forskrifter om henholdsvis vernskog og skogområde av særlig miljøverdi. Dette er svært viktige bestemmelser som berører store skogområder.

Skogsmark

- Det totale arealet med skogsmark i Norge er på 113 000 kvadratkilometer, altså 113 millioner dekar. Minst 30 % av dette arealet er avvirket de siste 50 årene, altså over 30 millioner dekar.
- Den viktigste påvirkningen på arters habitat og økologiske prosesser er skogbruksaktiviteter, med fjerning av biomasse, forkortet omløpstid, endret landskapsstruktur, alders- og treslagsfordeling og forekomst av strukturer som død ved og gamle trær. Påvirkningen har pågått over lang tid, men er intensivert siden ca. 1950 og vil ventelig øke som følge av vedtatt politikk om økt avvirkning, veibygging og skogkultur.
- Flatehogst medfører en betydelig forringelse av naturmangfoldet. Unge bestander er opptil 80 % forringet. Den samlede forringelsen av skogarealet påvirket av skogbruken den siste 50-årsperioden er på ca. 40 %.

Kilde: <https://artsdatabanken.no/rln/2018/81/skogsmark?mode=headless>

Vernskog er skog som tjener til vern mot annen skog og gir vern mot naturskader. Videre er vernskog områder opp mot fjellet og ut mot havet hvor skogen er sårbar og kan bli ødelagt ved feil behandling, jf. skogbrukslova § 11. Over 30 prosent av all norsk skog er vernskog. Merk at all skog i Troms og Finnmark er vernskog. Vernskoginstituttet stammer fra gammelt av, slik at mange lokale forskrifter er fattet i medhold av lover som nå er opphevet. Disse forskriftene gjelder fremdeles, jf. skogbrukslova § 25. Mange lokale forskrifter er ikke tilgjengelig på Lovdata, og må følgelig innhentes fra den enkelte kommune eller fylke.

Det sentrale i denne sammenhengen er at de fleste lokale forskrifter om vernskog krever meldeplikt, og ikke sjelden kreves også tillatelse

⁷ De øvrige bestemmelsene i forskriften § 5 egner seg i praksis sjelden som lovgrunnlag i en straffesak, dels som følge av vage formuleringer som heller bærer preg av at skogeier har en innsatsforpliktelse enn en resultatforpliktelse til å oppfylle nærmere angitte plikter, dels fordi det er tale om regler som i praksis sjelden vil føre til overtredelser av en slik karakter at vesentlighetsvilkåret i § 22 i loven vil være oppfylt. En viktig bestemmelse er imidlertid forbudet mot nygrøfting av myr og sumpskog, jf. forskriften § 5, tredje siste ledd. I takt med klimaendringene med våtere og villere klima og større fare for flom vil myr og sumpskog kunne få en enda viktigere funksjon.

⁸ Se til illustrasjon RG-2013-1596 hvor lagmannsretten opphevet tingrettens frifinnende dom som følge av feil lovanvendelse. Tingrettens flertall, bestående av to lekdommere, hadde som begrunnelse for at forholdet ikke var vesentlig, blant annet vektlagt at kommunen ga tillatelse etter at veien var ferdig. Liknende problemstilling har dukket opp i saker etter plan- og bygningsloven, jf. HR-2020-1353-A avsnitt 61.

fra kommunen. Hogst i vernskog kan få alvorlige konsekvenser for omkringliggende skog, vern mot ras og andre naturfarer. I takt med klimaendringene er det ventet av vernskogen får enda større betydning i dag, noe som igjen kan skjerpe overtredelsens alvorlighetsgrad.⁹

For skogområder av særlig miljøverdi for biologisk mangfold, landskap, friluftsliv eller kulturminner gir skogbrukslova §13 hjemmel til å fastsette lokal forskrift med strengere hjemmel enn i dag. Typisk vil det da gjelde meldeplikt og andre restriksjoner før hogst kan gjennomføres. Den viktigste lokale forskriften er FOR-1993-04-02-268 («markaforskriften»)¹⁰ Reguleringen må ikke forveksles med markaloven, selv om skogområdene i store trekk dekker samme områder – litt upresist sagt de store skogområdene rundt Oslo. Hogst i strid med lokale forskrifter fastsatt i medhold av §13 vil kunne ramme skogområder av særlig høy verdi for de interesser forskriftene kan verne, og slik sett utgjøre alvorlige overtredelser av skogbrukslova hvor det vil kunne være riktig å reagere med straff.

Oppsummering

Gjennomgangen ovenfor viser at håndhevingen har vært svak. Det anmeldes få saker av kommunene, og de få sakene som anmeldes, får lav prioritet hos politiet. Den svake håndhevingen henger etter vårt syn trolig sammen med at loven har få klare plikter.¹¹ Særlig problematisk er forskriftsreguleringen av skogbrukstiltak med ren henvisning til bransjestandarden, jf. diskusjonen rundt GrI. § 96 ovenfor. For veibygging er lovens plikter derimot klare, slik at få straffesaker her heller må skyldes få overtredelser eller lite tilsyn fra kommunenes side. For reglene om vernskog og skogområder av særlig miljøverdi vil det nærmere innholdet følge av lokalt fastsatte forskrifter, noe som kan by på utfordringer der hvor forskriftene er gamle.

I ingressen stilte vi spørsmålet om straffetrusselen i skogbrukslova er hul som en gammel eik. Fullstendig hul er den neppe, men hel ved er den heller ikke.

⁹ Se «Verdier i vekst – Konkurransedyktig skog- og trenæring», Meld. St. 6 (2016–2017) side 26.

¹⁰ Ny «markaforskrift» ble sendt på høring i 2017. Etter høringsrunden synes det nye forskriftsfor-slaget å ha blitt liggende. Hvis forslaget til forskrift i høringsutkastet blir tatt til følge, vil meldeplikt før hogst bli betydelig snevret inn. Videre var det i forslaget som ble sendt på høring, foreslått at forskriften skulle følge samme modell som skogbrukslova for reguleringen av gjennomføring av hogst – med andre ord at det materielle innholdet i hvilke plikter som gjelder ved hogst, ikke skal stå i forskriften, men heller følge av en ren henvisning til bransjestandarden. Dersom dette forslaget gjennomføres, vil overtredelser neppe kunne straffeforfølges, jf. drøftelsen om den samme problemstillingen etter forskrift om berekraftig skogbruk § 5 første ledd og GrI. § 96.

¹¹ Jf. særlig § 8 første ledd. En klar plikt er foryngelsesplikten i § 6, men dette er en bestemmelse hvor kommunenes praksis synes å være at overtredelser ikke anmeldes.

Tekst og foto: **Politiet i Sverige**
Bildene er teke i forbindelse med etterforskinga

Eit bilete av ein norsk kongeørn på Facebook – enda med 1 år og 4 månader fengsel

Den 27. oktober 2020 dømde Alingsås tingsrätt ein mann i femtiåra til fengsel i eitt år og fire månader for grovt brot på reglane om vern av artar og smugling.

Det er det mest omfattande brotet mot artsvern i form av sal av delar frå verna artar nokon sinne i Sverige. Mannen si store interesse for amerikansk indianarkultur førde han inn på ein bane som enda med 200 ulike annonsar og sal på Facebook og Messenger av bjørneklør, ørne-

fjører, eit pytonskinn, delar av kongeørn, ulveskinn med meir. Det svenske politiet si Nasionella operativa avdeling (NOA) og gruppa for artsvern- og kulturarvlovbrott etterforska saka.
– Dette er den største etterforskinga som gjeld sal av delar frå verna dyreartar nokon

↓ Mistenkte selde kongeørnfjører m.m.

↑ Dobbelklo

← Ulveskinn

sinne i Sverige. Dommen er resultatet av intens politietterforskning, seier statsadvokat Christer B. Jarlås.

Saka kom inn via britisk politi, som hadde oppdaga ein annonse på Facebook der den dømde mannen heldt opp ein kongeørn frå Noreg. Biletet låg blant anna i Facebookgruppa «Norwegian Indian & Trapper Association». Biletet førde til ransaking på ei adresse i Vårnamo, der den mistenkte var folkeregistrert. Mistenkte budde ikkje der lenger, men det låg igjen ein del egedelar, som politiet gjekk gjennom. Ingenting blei beslaglagd.

« Saka kom inn via britisk politi, som hadde oppdaga ein annonse på Facebook der den dømde mannen heldt opp ein kongeørn frå Noreg.

Mistenkte blei kalla inn til avhøyr på politistasjonen i Borås saman med den offentlege forsvararen sin. Under avhøyrret kom det fram at mistenkte budde hos kusina si. Han forklarte òg at han hadde gjenstandar hos henne som blei vurderte som interessante i saka. Lokalt politi ransaka bustaden mens mannen blei avhøyrd. Dei beslagla fleire delar frå dyr på

CITES-lista. Då etterforskarane kom tilbake etter avhøyrret, gjorde dei eit nytt søk på mistenkte sin Facebook-konto og oppdaga ein annan annonse om eit pytonskinn. Dessutan etterforska dei mistenkt smugling av kongeørnen frå Noreg til Sverige fordi dei naudsynte papira mangla.

Nye lovbrøt blir oppdaga

Då den første saka nesten var ferdig etterforska, sjekka dei igjen den mistenkte sin Facebook-konto. Dei oppdaga 258 nye annonsar for delar av dyr på CITES-lista, og oppretta ei ny sak. 175 av annonsane blei ein del av saka, og 113 av desse resulterte i beslag i gjenstandar.

Mistenkte blei kalla inn til avhøyr på politistasjonen i Alingsås i september 2017 saman med den offentlege forsvararen sin, og i samband med dette gjorde politiet ei ny ransaking, denne gongen av bilen hans og på den nye adressa. Gjennom analyse av mobiltelefonen hans oppdaga politiet to sal av delar av dyr på CITES-lista som kunne knytast til bankkontoen hans.

Retts hjelp i USA

Det blei i oktober 2017 sendt ein førespurnad om retts hjelp til USA, til ein amerikansk statsadvokat, om hjelp til utlevering av innhald frå Facebook og Messenger via ein amerikansk

↑ Halsband med
bjørneklo

→ Pytonskinn

→ Mistenkte selde
kongeørnfjører på
Facebook

domstol, og i november 2018 kom det ei CD-plate frå Facebook med innhaldet. Dei fann fire sal som kunne knytast til den mistenkte sin bankkonto i 2015 og 2016.

Det er henta inn fagekspertise i etterforskinga. Naturhistoriska riksmuseet sine avdelingar for fuglar og pattedyr og ein uavhengig ornitolog har artsbestemt dyra som er avbilda i annonsane og beslag i form av delar frå dyr, klør og fjører i saka. Ångströmlaboratoriet på Uppsala Universitet gjorde ei aldersbestemming av kongeørn og ulveskinn med C14-metoden. Ein ekspert frå Jordbruksverket har forklart kva slags formelle krav som finst ifølgje regelverket.

Avsluttande avhøyr i dei tre sakene blei gjennomført på politistasjonen i Alingsås i oktober. Det blei teke ut tiltale i januar 2020. Rettssaka gjekk over fem dagar i Alingsås tingsrett i september 2020. Både statsadvokaten og etterforskarane var heile tida til stades i retten. Dommen kom 27. oktober 2020. Den tiltalte blei dømd til fengsel i eitt år og fire månader for grovt brot på reglane om vern av artar og smugling. Dei fleste gjenstandane politiet hadde teke i beslag, blei inndregne. Ankefristen er på tre veker frå domsdato.

– Som alltid når det gjeld brot på reglane om vern av artar, er det det kompliserte lovverket som er utfordrande under etterforskinga og iretteføringa. Denne saka omfatta både A- og B-lista artar ifølgje EF-konvensjon 338/97. Men dommen er tydeleg og pedagogisk og vil bli eit godt hjelpemiddel i desse sakene i framtida, avsluttar Christer B. Jarlås.

Dommen er anka, dato for når saken skal opp igjen er ikkje sett.

Etterforskar: polisinspektör Anna Bergquist, kriminalinspektör / fung. gruppeleiar, Artskydds- och kulturarvsbrott, NOA/etterforskningsseksjonen.

Statsadvokat: Christer B. Jarlås, senior åklagare, Riksenheten för miljö-och arbetsmiljömål, Nationella Åklagaravdelningen.

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, ØKOKRIM
 Foto: **Malin Enggrav, Irene Johnsen og Ingrid Staurheim**
 // kenneth.didriksen@politiet.no

↑ Fagdirektør
 Ingrid Staurheim
 Foto: Malin
 Enggrav.

Brann i våre fremste kulturbygg

– Det er nok en allmenn oppfatning at kirkebranner tilhører 1990-tallet, og at det var satanister som tente på, sier Staurheim engasjert.

Ingrid Staurheim har nylig forsvart sin doktoravhandling *Kirkebygg og identitet* ved Universitetet i Oslo. Hun har undersøkt kirkebyggets betydning for folk gjennom å analysere reaksjoner på to kirkebranner. Hun har intervjuet mennesker i to lokalsamfunn som mistet sitt kirkebygg i en påsatt storbrann: Våler kirke (2009) og Østre Porsgrunn kirke (2011).

– Det sataniststempelet lever i beste velgående hver gang det brenner i en kirke. Det som er interessant, og som jeg har funnet ut i arbeidet med doktorgradsavhandlingen, er hva som skjer når brannen er slukket, og ruinene står igjen.

– Det første sinnet mot de som mistenkes for å ha forårsaket brannen, avtar ganske raskt og blir avløst av en polarisert konflikt mellom to fronter: De som vil gjenskape den gamle kirken med en ny kopi, og de som heller vil ha et

og forståelse for at vedkommende kan ha hatt komplekse motiver for ildspåsettelsen. De to nevnte frontene ser hverandre derimot utelukkende som motstandere i striden om gjenoppbyggingen.

Norsk fenomen

– *Norge har jo en historie med mange kirkebranner. Har du et kort svar på hvorfor kirker blir påtent?*

– Ja, jeg tror det handler om at bygget, både bevisst og ubevisst, står som et tydelig referansepunkt og en ramme rundt sentrale overgangsritualer. Både dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse er religiøse ritualer, men kanskje vel så mye sterke og viktige kulturelle ritualer. Veldig mange kan nok derfor oppleve at kirkebygget har en sterk betydning selv om de ikke deltar på kirkens øvrige aktiviteter. Det andre som kan spille inn, er at Norges historie som føydalstat gjør kirkene til våre historiske kulturbygg, mer enn slott og herregårder som i mange andre land.

– *Kan det forsterke en gjerningspersons motiv for å tenne på en kirke at bygget har stor betydning for folk flest på tvers av religiøse oppfatninger?*

– Ja, det tror jeg. Det å tenne på en kirke slik vi har sett nå nylig, men kanskje spesielt på slutten av 1990-tallet, rammer en nerve i samfunnet.

« De som vil gjenskape den gamle kirken med en ny kopi, og de som heller vil ha et nytt, moderne bygg.

nytt, moderne bygg. Folk tilknyttet kirken blir mer opptatt av å kjempe mot hverandre enn å bistå politiet med å finne ut hvem som sto bak ugjerningen. Jeg har i intervjuene mine funnet at det faktisk hersker en forsonende tanke for gjerningspersonen, og derav også en omsorg

→ Staurheim har forsket på hvordan en lokalbefolkning agerer etter at kirken har blitt total-skadet av brann. Bildet er av brannen i Østre Porsgrunn kirke. Foto: Irene Johnsen

– Andre land, kanskje spesielt USA, har opplevd flere skoleskytinger der gjerningspersonen har ønsket hevn mot samfunnet og det etablerte. Fins det noen likhetspunkter med kirkebrenning i Norge?

– Selv om de hendelsene ofte har svært tragiske utfall, kan det likevel være noen likhetspunkter. Ved å skade et kirkebygg rammer man noe konkret som er viktig for samfunnet, og da rammer man samfunnet som helhet. Personer med slike motiv har gjerne «falt utenfor» og ikke funnet seg helt til rette, føler et hat eller ønsker å protestere mot samfunnet. Jeg vil tro at det er noe av den samme mekanismen som ligger bak det å skade skolesystemet, det er jo også en del av det etablerte storsamfunnet og en viktig institusjon.

– Er det å brenne kirker et særnorsk fenomen?

– Jeg tror nok det er litt særnorsk, og mye av grunnen er at mange andre europeiske land har kirker i stein, og at effekten da ikke blir så stor. Nå skal det sies at det tenkes på steinkirker også, og disse blir også utsatt for andre typer skadeverk.

– Jeg tror det skjedde noe markant på 90-tallet, da enkeltpersoner rettet den da rådende protestideologien mot kirkebygg. Man kunne jo ha markert protesten på andre måter, eller rettet den mot andre ting eller andre bygg. Da hadde historien vært annerledes, og ikke så særnorsk.

– Statistikk fra politiets straffesaksregister viser at vi de siste 20 årene har registrert rundt 100 ulike mindre skadeverk på kirkebygg og gravsteder. Er disse begått av personer som senere vil kunne tenne på en kirke, eller er det helt adskilte hendelser?

– Jeg mener at dette i noen grad må kunne ses i sammenheng. Jeg snakket for en stund siden med en som driver profesjonelt med brannforebygging om nettopp dette. Hans teori var at noen av de få som startet kirkebranner

« (...) siste 20 årene har registrert rundt 100 ulike mindre skadeverk på kirkebygg og gravsteder.

som medførte totalskade, hadde innledet den kriminelle løpebanen i sitt lokalsamfunn med mindre lovbrudd rettet mot noe som representerte kirken – kanskje tent på en søppelkasse, knust noen vinduer og veltet noen gravstøtter.

– I mitt langvarige arbeid i KA (arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter) med å sikre kirker, og nå senest også i doktorgradsarbeidet, mener jeg å kunne finne støtte for en slik teori. Jeg har derfor i kontakt med kirkeverger rundt i landet understreket viktigheten av å rapportere også slike småhendelser til politiet. Da kan politiet se disse i sammenheng med eventuelle senere skadeverk.

– Har KA rutiner for å samle egen statistikk for skadeverk og brann mot kirkebygg?

– Nei, men jeg prøvde for en stund siden, det var vel i 2011, å lage en grundig undersøkelse om dette. Jeg anmodet da de bygningsansvarlige for samtlige kirker i Norge om å rapportere inn alle skadeverk og branner tilbake til 1990. Det må nok tas en del forbehold ved disse tallene, men jeg ser en tendens til at man i første halvdel av nittitallet hadde ganske mange store branner. Det er jo for øvrig verifiserbare tall. Deretter gikk antallet noe ned mot 2000-tallet, og deretter økte antallet gradvis igjen opp mot perioden mellom 2005 og 2010. Jeg ser jo at utviklingen til en viss grad også speiler statistikken på rapporterte skadeverk generelt.

– Det er verdt å merke seg at det er kommunen som er ansvarlig for å bevilge penger til drift og vedlikehold av bygningsmassen. Når vi vet at kirkene er blant de fremste kulturminnene samfunnet har, fører dette ofte til knallhard prioritering på et trangt kommunebudsjett. Dette er noe av det jeg prøver å synliggjøre i min avhandling.

– Kirken er ikke et «enten-eller-bygg»; det er ikke bare et forsamlingslokale for en engere krets av kirkegjengere, ei heller bare et unikt kulturminne. Disse faktorene går sømløst over i hverandre, noe som gir kirkene en helt spesiell

stilling i samfunnet vårt, uavhengig av religiøs tilknytning. Avhandlingen min sier ikke så mye om hva kirken bør være, men fokuserer heller på hva den faktisk er. Og den er vel så mye et kulturminne som et forsamlingslokale. Det er omtrent 1600 kirker i Norge, og rundt 1000 av disse har en grad av vernestatus der Riksantikvaren skal gi faglige råd om vedlikehold og endringer til biskopen, som deretter formelt gir sin godkjennelse.

◀ **Kirken er ikke et «enten-eller-bygg»; det er ikke bare et forsamlingslokale for en engere krets av kirkegjengere, ei heller bare et unikt kulturminne.**

Forebygging

– Forebygging har nå blitt fremhevet som politiets primærstrategi. Hvordan kan man hindre påtenning av kirker?

– Det er jo gjerne motiv og hensikt man må til livs dersom man vil forebygge kriminalitet og herunder også kirkebranner. Det skriver jeg noe om i forskningen min. Dersom forøverens

→ Etter at Østre Porsgrunn kirke brant ned, ble det stor uenighet i nærområdet om hva slags nybygg som skulle reises. Foto: Ingrid Staurheim.

← En kirkebrann får konsekvenser langt ut over det strafferettslige for de som blir dømt for lovbruddet. Bildet er av brannen i Østre Porsgrunn kirke. Foto: Irene Johnsen

« Dersom forøverens hensikt er å ramme kirken og dens betydning i samfunnet, så slår det ofte feil ut ved en kirkebrann.

hensikt er å ramme kirken og dens betydning i samfunnet, så slår det ofte feil ut ved en kirkebrann. Ved nedbrenning av kirkebygg kommer ofte en underkommunisert betydning opp til overflaten. Det innebærer at folk i lokalsamfunnet, som til vanlig har et perifert forhold til kirkens aktiviteter, engasjerer seg, hegner om det som er nedbrent, og posisjonerer seg aktivt med tanke på gjenreisningen.

– Jeg tror at vi kan gjøre flere ting for å forebygge kirkebranner. Kirken, og relevante institusjoner i lokalsamfunnet for øvrig, må på ulike måter ta tak i ungdommer og forsøke å hindre at de begynner en kriminell løpebane.

– Videre må det jobbes målrettet med å brannsikre byggene samt å lage rutiner og varslingssystemer for branttilløp.

– Sist, men ikke minst, bør de unge informeres om konsekvensene ved å tenne på: Du blir sannsynligvis pågrepet av politiet, du risikerer å sone store deler av ungdomstiden i fengsel. Du er kanskje kul et lite øyeblikk, men får raskt en merkelapp som teit og dum, og ikke minst vil du kanskje måtte slite i årevis med å betale en rekordstor gjeld som erstatning for det du gjorde før du fylte 20 år.

– Dette forebyggende budskapet er det nok politiet som har størst troverdighet til å formidle, avslutter Staurheim.

Viktige bærere av vår kulturhistorie

I Norge står kirkene i en særstilling som kulturminner. De forteller om 1000 års kulturhistorie og er blant de fremste eksemplene innen arkitektur, kunsthistorie og håndverk. I det førindustrielle Norge var kirkene det viktigste møtestedet, både sosialt og religiøst. Kirkene hadde også en viktig administrativ rolle for statsapparatet. Store begivenheter – både for den enkelte og for samfunnet – har funnet sted nettopp her. Forvaltningen av kirkenes kulturminneverdier skal både ivareta deres funksjon som landemerker, arkitekturen og verdifulle kunst- og interiørdetaljer. Dette innebærer at kirkene havner i skjæringspunktet mellom flere ulike lovverk og at det er mange hensyn som må tas, blant annet med tanke på forvaltningen av kirkebygningene og deres omgivelser og i arealplanleggingen. Hvordan kirkene skal forvaltes, og hvem som kan gi tillatelse til eventuelle tiltak, er avhengig av hvilken vernestatus kirken har:

Vernestatus

Fredete kirker – tiltak krever tillatelse fra Riksantikvaren og biskopen

Listeførte kirker – tiltak krever tillatelse fra biskopen på grunnlag av råd fra Riksantikvaren

Kirker uten formelt vern – tiltak krever tillatelse fra biskopen

Kilde: Riksantikvaren

Hunder permanent oppstallet i bur – grovt brudd på dyrevelferdsloven

I en rettskraftig dom fra Heggen og Frøland av 30.09.2020 ble en hundeoppdretter dømt til fengsel i fem måneder for grove brudd på dyrevelferdsloven.

Tiltalens post I gjaldt permanent oppstalling i bur av ca. 20 foxterriere, noe som ble ansett å være et grovt brudd på dyrevelferdsloven § 23. Burene hadde et areal på 0,5 kvadratmeter, og en av foxterriere var oppstallet i et transportbur for katt. Tiltalens post II gjaldt grovt brudd på dyrevelferdsloven § 24 om krav til tilsyn og stell ved oppstalling av en tisper sammen med sitt valpekull i et bur på 0,5 kvadratmeter mesteparten av døgnet. Tispen var mager og led av alvorlig uttørring.

Har vi et forbud mot oppstalling av hunder i bur i Norge?

Bruk av bur til hunder er ikke forskriftsfestet som i Sverige, slik at det er en tolkning av begrepet «god velferd» i dyrevelferdsloven § 23 sammen med Mattilsynets tilsynsveileder om hold av hund som gir veiledning i om dyrevelferdsloven er brutt. Påtalemyndigheten vil måtte bevise hvor lenge hundene har stått i burene. Mattilsynets tilsyn vil i utgangspunktet kun gi et øyeblikksbilde av hvordan hundene er oppstallet. Mattilsynets veterinærer forklarte i retten at de under tilsynsbesøket oppfattet det dithen at hundene stod i disse burene mesteparten av døgnet, bortsett fra når de ble luftet av domfelte – til sammen 21 til 22 timer i døgnet. Tingretten la tiltaltes forklaring om at

det ble rullert på hvilke hunder som stod i bur, til grunn i dommen. De enkelte hundene ble holdt oppstallet i bur fra tre dager til en uke om gangen, noen ganger lengre. Til tross for denne rulleringen legger tingretten til grunn at oppstallingen fremstod som permanent i perioder. Sett hen til størrelsen på burene og at oppstallingen ikke ivaretok hundenes behov for hvile,

« De enkelte hundene ble holdt oppstallet i bur fra tre dager til en uke om gangen, noen ganger lengre.

menneskelig kontakt, stimulering og mosjon, anså retten dette som et brudd på dyrevelferdsloven § 23.

Overtredelsen ble ansett som grov, jf. dyrevelferdsloven § 37 annet ledd, da tiltaltes praksis hadde vart over tid og gjaldt flere hunder, samt at han hadde handlet forsettlig i hele tiltaleperioden. At tiltalte var uenig i Mattilsynets vurdering og i hvor mye utbedringstiltakene hastet, mener retten ikke har betydning i vurderingen av subjektiv skyld. Tingretten finner at tiltalte til tross for vedtak og pålegg fra Mat-

Tekst: politiadvokat 2 **Elisabeth Rastad**, Øst politidistrikt

Foto: **Mattilsynet, fra straffesaken**

// elisabeth.rastad@politiet.no

tilsynet ikke endret oppstillingen, og at hans praksis vitnet om en grunnleggende mangel på hensyn til hundenes egenverdi og velferd.

Hvorfor ble saken så gammel?

I denne saken valgte Mattilsynet å ikke anmelde forholdene fra sommeren 2014 til januar 2015, men å heller bruke forvaltningsvirkemidler. Dyreholdet var svært stort og uoversiktlig og bestod av en rekke dyrearter i tillegg til ca. 115 hunder. Saken ble etter hvert kjent i pressen, og saken ble anmeldt med ulike vinklinger – først av Dyrevernalliansen og senere av NOAH. Politiet henla anmeldelsene. NOAH påklaget dette, og etter omgjøring av henleggelsen startet man etterforskning og fikk forkynt en siktelse som avbrøt foreldelsesfristen. Den største utfordringen var å plukke ut hvilke forhold som kunne bevises i retten etter så lang tid. Post III i tiltalen, som gjaldt manglende avlving av et halt værlam, endte med frifinnelse, da tiltaltes forklaring om at han var på vei ut for å avlive da Mattilsynet kom til gården, ble lagt til grunn. Saksbehandlingstiden fra den første anmeldelsen var på fire år og åtte måneder til saken kom for retten, uten at man kunne belaste den domfelte for dette, og 120 dager av fengselsstraffen ble derfor gjort betinget.

↑ Bur med hundene står tett i tett, både oppå hverandre og ved siden av hverandre.

Nytt fra rettspraksis

Gjengivelsene av avgjørelsene fra Høyesterett og lagmannsrettene er basert på sammendragene på lovdata.no.

Naturkriminalitet

LG-2020-14913

En 51 år gammel mann ble dømt til 14 dager betinget fengsel og en bot på 25 000 kroner for ulovlig jakt etter at han i jaktseasonen hadde skutt fem villrein på statsallmenning og tilegnet seg kjøttet. Han ble dømt for overtredelse av fjellovens straffebestemmelser (§ 37, jf. § 25) og underslag (strl. § 374) i idealkonkurrens, men frifunnet for overtredelse av naturmangfoldloven § 75, jf. § 15. Han ble fradømt jaktrett og rett til å være feltkontrollør i tre år, jf. strl. § 56 jf. § 58 samt inndragning av rifle, men ble frifunnet for inndragning av utbytte fra villreinkjøtt. Et inndragningskrav fremsatt under ankeforhandlingen ble avvist jf. strpl. § 342 jf. § 314.

HR-2020-1353-A

Se egen omtale på s. 22.

Arbeidsmiljøkriminalitet

LG-2019-85444

Mann var i tingretten dømt for to overtredelser av arbeidsmiljøloven § 19-1. Han var også domfelt for en rekke andre forhold, der de mest alvorlige var grov utroskap i størrelsesorden 3. 565 000 kroner og momsunddragelse av

659 000 kroner. Lagmannsrettens avgjørelse gjaldt straffeutmålingen. Straffen ble satt til fengsel i ett år og fem måneder, etter fradrag for tilståelse og lang saksbehandlingstid.

Dyrevelferdskriminalitet

LA-2020-110360

Ankesaken gjaldt straffutmåling i en sak hvor de bærende elementer var grove overtredelser av dyrevelferdsloven § 37 andre ledd. En mann født i 1982 ble i tingretten dømt til fengsel i fem måneder for fire tilfeller av overtredelse av dyrevelferdsloven § 24 bokstav b, unnlattelse av å beskytte dyr mot skade og/eller unnlattelse av å sørge for forsvarlig behandling av skadde dyr, samt en overtredelse av vegtrafikkloven. Alle forholdene var rettet mot samme dyr, en hund tilhørende tiltaltes samboer. Lagmannsretten fant ingen omstendigheter, bortsett fra at saken var blitt noe gammel, som kunne tillegges vekt i formildende retning. Hensett til saksbehandlingstid og tiltaltes opplysninger om at han tar del i omsorgen for samboerens to barn, og at han og samboer venter eget barn, fant lagmannsretten at påtalemyndighetens straffeforslag for tingretten, 90 dager fengsel, var passende.

Tekst: hospitant **Ida Sletsjøe**, ØKOKRIM
// ida.sletsjo@politiet.no

LA-2020-841

En mann ble domfelt for to overtredelser av dyrevelferdsloven (§ 14 bokstav a og § 12 første og femte ledd) og ett tilfelle av skadeverk (strl. § 351). Lagmannsretten fant bevist at det forelå forsettlig avlivning av hund med rifle. Tiltaltes forklaring om at han trodde det var en ulv, ble sett bort fra. Det forelå ikke faktisk villfarelse. Det ble lagt vekt på at tiltalte hadde god tid og tilstrekkelig sikt til å se dyret, og at det ble brukt kikkert. Videre ble det vist til det fremlagte fotografiet av den aktuelle hunden. Skyteavstanden (ca. 40 m) var heller ikke ualminnelig lang. Den konkrete avlivningen av hunden, mens den var i bevegelse, var ikke utført på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Hunden ble skutt i bakbein/buk og i nakken. Avlivningsmåten var egnet til å skape både smerte og alvorlig frykt hos hunden. Det ble lagt vekt både på dette og på graden av skyld, jf. retningslinjene i HR-2016-295-A avsnitt 30. Det ble idømt fengsel i 45 dager samt inndragning.

LB-2019-190697

En 49 år gammel mann som drev med svineproduksjon, var i tingretten dømt for overtredelser av dyrevelferdsloven. Det mest alvorlige forholdet var kastrering av 23 små hanngriser uten bruk av veterinær og bedøvelse. Lagmannsretten satte straffen til betinget fengsel i 55 dager. Det ble gjort fradrag for tilståelse og liggetid hos påtalemyndigheten.

Nytt fra lovgiver

Endring av nødvergebestemmelsen i naturmangfoldloven

Den 19. juni 2020 vedtok Stortinget å endre naturmangfoldloven § 17 annet ledd. Endringen gjelder adgangen til å avlive vilt i nødverge til forsvar for bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe. Vilåret om at slik avliving «må anses påkrevd», falt ut da bestemmelsen ble flyttet fra viltloven til naturmangfoldloven i 2009. Denne feilen rettes nå opp og vil bringe bestemmelsen i samsvar med Norges forpliktelser etter Bernkonvensjonen samt følge opp praksis fra Høyesterett. Endringen trådte i kraft samme dag.

Færre krav ved bruk av snøskuter for transport til hytter

Fra 1. oktober 2020 er det ikke lenger krav om at hytter må ligge minst 2,5 km fra brøytet vei for at det skal kunne gis tillatelse til bruk av snøskuter for transport av bagasje og utstyr (forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag – FOR-1988-05-15-356). Det stilles heller ikke krav om at det ikke må foreligge mulighet for leiekjøring i området. Ren persontransport til hytta vil fortsatt ikke være tillatt. Hvis kommunen gir slike tillatelser, skal den kartfeste eller på annen entydig måte angi hvilken trasé som skal benyttes. Kommunen kan dermed styre kjøringen dit den gjør minst skade for sårbar natur og minst konflikt med folk på ski eller med andre friluftsjakter. En angivelse av traseen vil også gjøre det enklere for politiet å kontrollere at folk kjører i henhold til tillatelsen.

Skjerpet håndheving av lakse- og innlandsfiskloven

Strafferammen for grove overtredelser av

lakse- og innlandsfiskloven er fra 1. juli 2020 hevet fra inntil to til inntil fem års fengsel. Lovene har også fått regler som gir myndighetene adgang til å nekte å registrere redskap i inntil to år, adgang til administrativt beslag, utvidet adgang til administrativ inndragning samt bestemmelser om overtredelsesgebyr.

Endring i friluftsløven (oppfølging av kommune- og regionreformen)

Fra 19. juni 2020 kan kommunene selv vedta lokale regler om blant annet teltning, riding eller annen ferdsel og opphold i naturen. Det er ikke lenger et krav at fylkesmannen må stadfeste kommunalt fastsatte regler etter friluftsløven, men fylkesmannen får klagerett. Kommunalt fastsatte regler gjelder dermed straks de er kunngjort av kommunen.

Skyteprøve for storviltjegere 2020–2021

I henhold til midlertidig forskrift om skyteprøve for storviltjegere for jaktåret 2020–2021 (FOR-2020-04-29-898), gjelder bestått skyteprøve for storviltjegere for jaktåret 2019–2020 som bestått skyteprøve også for jaktåret 2020–2021. Bakgrunnen for forskriften er at smitteverntiltak vanskeliggjør gjennomføring av årets skyteprøve.

Ny forskrift om forurensning og avfall på Svalbard

Den 3. juli 2020 ble det vedtatt en ny forskrift om forurensning og avfall på Svalbard (FOR-2020-07-03-1517). Forskriften erstatter forskrift om miljøgifter, avfall og gebyrer for avløp og avfall på Svalbard fra 2002. Utviklingen som har funnet sted på Svalbard, særlig i Longyearbyen planområde, har skapt behov for mer

Tekst: hospitant **Ida Sletsjøe**, ØKOKRIM
// ida.sletsjo@politiet.no

utfyllende regler om forurensning og avfall. Tidligere regelverk var også spredt i flere lover og forskrifter, mens ny forskrift i all hovedsak samler alle regler som gjelder for forurensning og avfall på Svalbard. Forskriften inneholder også nye regler om internkontroll. Den trer i kraft 1. januar 2021.

Strengere regler for eksport og import av plastavfall

Miljødirektoratet foreslår strengere regler for eksport og import av plastavfall. Forslaget er en følge av endringer i Baselkonvensjonen og EUs regelverk om grensekryssende transport av avfall. Endringene foreslås gjennomført i norsk rett i avfallsforskriften kapittel 13. Forslaget er på høring til 8. desember 2020 og reglene skal tre i kraft 1. januar 2021.

Endringene i EUs grensekryssforordning innebærer at plastavfall deles i tre ulike kategorier:

- plastavfall som er farlig avfall/forurenset med farlige stoffer
- bestemte typer plastavfall som er sortert og rent slik at det er lett å materialgjenvinne
- annet plastavfall, som verken er farlig avfall eller lett å materialgjenvinne direkte

Plastavfall som er farlig avfall og annet plastavfall vil være underlagt enten eksportforbud eller krav om samtykke, avhengig av om eksporten skjer til andre EU/EØS- eller OECD-land eller om eksporten går ut av OECD-området. Sortert og rent avfall kan eksporteres uten samtykke i den grad mottakerlandet ikke bestemmer noe annet.

Økt kontroll av eksport av plastavfall vil gjøre det enklere for norske myndigheter og

næringsliv å være trygge på at plast som sendes til behandling, ikke kommer på avveie. Regelverket vil også stimulere til å sortere plast i rene fraksjoner, og dermed fremme materialgjenvinning og sirkulær økonomi.

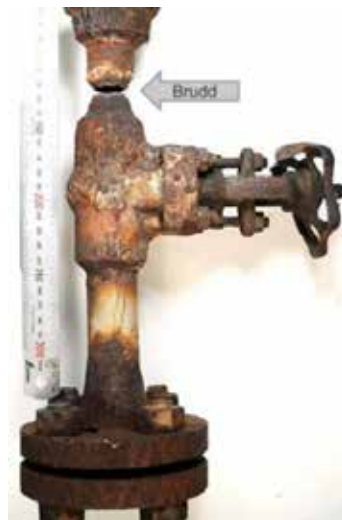
Endringer i byggherreforskriften

Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser (byggherreforskriften) (FOR-2009-08-03-1028) beskriver byggherrens plikter gjennom hele bygge- eller anleggsprosessen og skal sikre at sikkerhet, helse og arbeidsmiljø blir ivaretatt. For å gjøre kravene til byggherren enda tydeligere, er det nå gjort en rekke endringer i forskriften. Blant annet er byggherrens plikt til kartlegging, risikovurdering og utarbeidelse av planer med tiltak for å redusere risiko tydeliggjort, byggherren skal fra nå av legge til rette og sørge for at det er en reell dialog mellom byggherren, de prosjekterende og virksomhetene som skal utføre arbeidene. Det er tydeligere definert når forskriften kommer til anvendelse for vedlikeholdsarbeid, og krav til koordinering og oppfølging i prosjekterings- og utførelsesfasen er tydeliggjort. Endringene trer i kraft 1. januar 2021.

Ny forskrift om dykking fra skip

Fra 1. juni 2020 gjelder ny forskrift om dykking fra skip (FOR- 2020-04-27-876). Formålet med forskriften er blant annet å sikre et fullt ansvarlig arbeidsmiljø for den som har sitt arbeid om bord og er involvert i dykkeoperasjoner, samt å harmonisere regelverket for yrkesdykking innen sjøfart med tilsvarende regler etter arbeidsmiljøloven.

Tekst: politibetjent **Marianne Kalnes**, miljøkontakt i Vest politidistrikt
Foto: **Petroleumstilsynet, fra straffesaken**
// marianne.kalnes@politiet.no

Vedtatte forelegg

Millionbot til Equinor for gasslekkasje på Mongstad

Vest politidistrikt ila Equinor Refining Norway AS en foretaksstraff på 5 millioner kroner etter en hydrogenlekkasje med stort skadepotensial ved selskapets raffineri på Mongstad 25.10.2016.

En mindre hydrogenlekkasje ble detektert ved en ventil. En operatør forsøkte å stenge ventilen, med det resultat at hele ventilstussen knakk på grunn av korrosjon, og store mengder hydrogengass under trykk ble sluppet ut. Til alt hell antente ikke hydrogengassen. Antenning kunne potensielt ført til en storulykke. Under etterforskningen ble det avdekket mangler og et stort etterslep på vedlikehold og tilstandsvurderinger av anlegget, manglende formidling av endret risiko til arbeiderne samt manglende personellkontroll ved en eventuell evakuering.

Foretaket ble ilagt et forelegg for overtredelse av arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, jf. første ledd, jf. § 3-1 første

ledd, annet ledd, jf. forskrift om teknisk og operasjonelle forhold på landanlegg i petroleumsvirksomheten av 29.04.2010 §§ 53 og 58, og arbeidsmiljøloven § 19-1 første ledd, jf. § 4-4 første ledd, jf. forskrift om teknisk og operasjonell drift § 67.

Foreleggets størrelse tok utgangspunkt i at hendelsen kunne fått et fatalt utfall. På grunn av redusert saksbehandlingsskapasitet ble imidlertid saken liggende en stund, og dette ble tatt hensyn til ved utmålingen av foreleggets størrelse. Forelegget ble vedtatt av Equinor i mars 2020.

Tekst: politiadvokat 2 **Ole Martin Paulsen**, Agder politidistrikt
// ole.martin.paulsen@politiet.no

Vedtatte forelegg

Bot for brudd på produktkontrollen

Den 29. mai 2020 ble virksomheten Festival AS i Søgne utenfor Kristiansand gitt forelegg pålydende kr 300 000 av Agder politidistrikt. Forelegget ble vedtatt av selskapet den 15. juli 2020.

Forelegget gjaldt overtredelse av produktkontrollen. Under et tilsyn den 18. juni 2018 avdekket Miljødirektoratet ulovlig import for omsetning av fire produkter som inneholder kortkjedede klorparafiner, samt at virksomheten over tid anses å ha hatt mangelfull internkontroll på produktområdet.

Saken har sitt utspring i en anmeldelse fra Miljødirektoratet av 21. desember 2018.

Virksomheten Festival AS, etablert 2009, driver engroshandel med et bredt vareutvalg innen interiør, gave, fritid, verktøy, elektriske artikler og diverse sesongvarer. I 2016 skal Festival AS ha hatt ca. 10 000 ulike produkter/varelinjer. En betydelig andel av produktene importeres fra utenfor EU, fra blant annet Kina, India og Hong Kong. Festival AS omsetter sine produkter til forhandlere, som for eksempel Coop, Maxbo, Hageland, Skeidar, Sparkjøp, Hansen & Dysvik, Christiania belysning, flust.no og komplett.no.

I forkant av anmeldelsen har Miljødirektoratet over flere år avdekket gjentatte brudd på produkt- og kjemikalierereguleringen hos Festival AS.

Stikkprøver har avdekket funn av ulovlige produkter, herunder produkter med ulovlig innhold av kortkjedede klorparafiner. Dette er en alvorlig miljøgift som svært lett hoper seg opp i mennesker, og som brytes langsomt ned.

Tilsyn fra Miljødirektoratet har videre avdekket at virksomheten har hatt en svært mangelfull internkontroll på produktområdet over tid.

Det er grunn til å anta at denne mangelfulle internkontrollen er en viktig årsak til at virksomheten selv ikke var i stand til å avdekke importen av forbudte produkter.

Botens størrelse er i det vesentlige gitt som følge av svært mangelfull internkontroll over tid i virksomheten. Botens størrelse er også basert på at deler av det anmeldte forholdet var foreldet ved utferdigelsen av boten.

Tekst: politiadvokat 2 **Svein Folkestad**, Sør-Øst politidistrikt

Foto: **Bjørnar Olsen**

// svein.folkestad@politiet.no

← Øyenvitne
Bjørnar Olsens
dokumentasjon
av hendelsen.

Vedtatte forelegg

Forsvaret bøtelagt for helikopterflygning i verneområde

Tirsdag 14. mai 2019, midt i hekkesesongen, fløy et av forsvarets Bell-helikopter inn i Borrevann naturreservat i Horten kommune. Hensikten var å skylle av saltvann på helikopteret.

Helikopteret ble stående rett over vannflaten i Borrevannet i minst tre minutter, mens ferskvann ble virvlet opp og saltvann skylt av helikopteret. (Dette kalles å hovre.)

En nabo, som også er ornitolog, filmet det hele og meldte fra om hendelsen til Fylkesmannen, som igjen anmeldte forholdet til politiet.

Borrevannet ble opprettet som et naturreservat i 1981. I verneforskriften for reservatet angis formålet med fredningen til «å bevare et viktig våtmarksområde i sin naturgitte tilstand og verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, vegetasjon og annet dyreliv som er knyttet til området». Borrevannet er ansett som et nasjonalt viktig fugleområde med flere sjeldne og utrydningstruede arter. Mer enn 250 fuglearter er observert her.

Skadepotensialet ved et helikopter hengende over vannflaten var således meget stort, uten at Fylkesmannen ville gå nærmere inn i området for å undersøke eventuelle skader, fordi det var midt i hekkesesongen. Men ornitologen som filmet det hele, er av den klare oppfatning

at hendelsen fikk alvorlige konsekvenser for fuglelivet ved at reir og egg ble blåst avgårde.

Forsvaret bekreftet at et av deres helikopter var i området på det angitte tidspunktet, og gikk ut i media dagen etter og beklaget hendelsen. Helikopteret var i et område det ikke skulle ha flydd i, innrømmet de. Hendelsen ble begrunnet med at Borrevannet ikke var avmerket på kartet som Forsvaret brukte, og at helikopterbesetningen derfor ikke var klar over at de gjorde noe ulovlig. Dette til tross for at verneområdet er angitt i alle offentlige kartverk som naturreservat, og som nevnt opprettet i 1981!

Etter ordre fra statsadvokatene utferdiget politimesteren i Sør-Øst politidistrikt et forelegg på 400 000 kroner for brudd på naturmangfoldloven og verneforskriften. Det ble anført at overtredelsen var grov fordi skyllingen av helikopteret ble gjort i hekketiden for en rekke fuglearter, og at den innebar en betydelig forstyrrelse av fuglelivet.

Staten ved Forsvarsdepartementet vedtok forelegget.

To dansker bøtelagt for ulovlig høsting av apollosommerfugler

I juli 2019 ble to danske statsborgere pågrepet i Norge med 19 apollosommerfugler. Apollosommerfuglen er rødlistet og fredet i Norge. Saken er nå avsluttet, og reiste særlige spørsmål om lovanvendelse og straffeutmåling.

Lovanvendelse

Saken omhandlet to danske menn som hadde fanget omtrent 30 sommerfugler i Jotunheimen, hvorav 19 var av arten *Parnassius apollo*.

Med mindre annet er bestemt, er det tillatt med uttak av virvelløse dyr som sommerfugler, jf. naturmangfoldloven § 20. Arten *Parnassius apollo* er imidlertid fredet ved forskrift om fredning av truede arter fra 2001. Arten ble fredet i Norge i 1989 og oppført som «nær truet» på Norsk rødliste for arter i 2010.

Kommer straffeloven § 240 til anvendelse?

Et viktig spørsmål i saken var om uttaket av 19 apollosommerfugler i Jotunheimen «minsk[er] en naturlig bestand av fredede organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse», jf. straffeloven § 240 annet ledd bokstav a. Et av spørsmålene i den forbindelse var hvorvidt *Parnassius apollo Jutunensis* kunne regnes som en egen underart, og om uttaket ville minske denne bestanden. Høyfjellsformen *Parnassius apollo Jutunensis* finnes kun i Norge og forekommer fra tregrensen og opp til 1400 meters høyde.

Etter anmodning ble Miljødirektoratet bedt om å utarbeide en rapport for å belyse om *apollo Jutunensis* kunne regnes som en egen underart. Miljødirektoratet avviste dette i rapporten, og videre fremgikk det at antallet apollosommerfugler i Norge er ukjent.

Av forarbeidene til straffeloven § 240 følger det:

Videre må bestanden være truet av utryddelse enten nasjonalt eller internasjonalt. I hvilken grad dette er tilfellet med den aktuelle bestand, må bero på en konkret vurdering. Listen over truede arter av planter og dyr i Norge utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning («Norwegian Red List»), samt eventuelle internasjonale konvensjoner som tar sikte på å verne truede organismer, og som er tiltrådt av Norge, skal normalt legges til grunn. Det vises til de konvensjoner som er nevnt i de alminnelige motiver punkt 7.2.2. Verken den nevnte listen eller eventuelle internasjonale konvensjoner skal tillegges absolutt troverdighet, særlig gjelder dette i negativ forstand: De skal ikke gi grunnlag for en automatisk antitetisk tolkning. Det kan tenkes at bestander som ikke omfattes av listen eller av internasjonale konvensjoner, likevel må anses som truet. Også vitenskapelig materiale av ulik art kan gi veiledning for tolkningen. Departementet antar at som regel vil vurderingen av om en bestand er truet, være sammenfallende i nasjonal og internasjonal sammenheng. Det kan imidlertid ikke utelukkes at en fredet bestand kan være truet internasjonalt, men ikke nasjonalt, og omvendt. Det vil i så fall være nok for domfellelse om domstolen kommer til at bestanden bare er truet enten internasjonalt eller nasjonalt.

Siden *Parnassius apollo* ikke er oppført som «kritisk truet» på rødlista, og den lokale bestanden av *Parnassius apollo jutunensis* ikke regnes som en egen underart, ble konklusjonen at straffeloven § 240 ikke kom til anvendelse, og at rett bestemmelse var naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd.

Straffutmåling

Det skulle fastsettes straff for ulovlig høsting av 19 apollosommerfugler. Det finnes ingen tilsvarende saker i Norge.

Relevant rettspraksis

I en dom fra Hålogaland lagmannsrett ble en 21 år gammel mann domfelt for overtredelse av naturmangfoldloven § 15 jf. § 75 første ledd for i en kort periode i begynnelsen av juni 2014, under tillatt jakttid for vårjakt på ender i Kautokeino, å ha felt elleve sjøorrer og tre haveler uten tillatelse. På gjerningstidspunktet var sjøorre kategorisert som nær truet art på Norsk rødliste for arter, og haveler var oppført på den internasjonale rødlisten. Lagmannsretten uttalte at straffen som utgangspunkt burde fastsettes til 90 dager fengsel. Straffen ble fastsatt til fengsel i 90 dager, hvorav 60 dager betinget med en prøvetid på to år grunnet domfeltes lave alder på gjerningstiden, og tap av jaktrett i to år fra domstidspunktet.

I en dom fra Høyesterett, HR-2016-1253-A, ble straffen for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd første punktum, jf. § 15 første ledd første punktum samt bestemmelser i våpenloven fastsatt til betinget fengsel i 21 dager, en bot på 25 000 kroner, tap av jaktrett i fem år og inndragning av to våpen. Domfelte hadde skutt et rådyr utenfor jakttiden. Skytingen hadde funnet sted i et bebygd område, noe som ble ansett som klart skjerpene. Saken ble ansett som et grensetilfelle mellom betinget og ubetinget fengsel.

I avsnitt 38 uttaler førstevoterende:

As handlinger er samlet sett ikke like alvorlige som ulovlig jakt på totalfredete rovdyr, hvor utgangspunktet er ubetinget fengsel. Men etter mitt syn står vi her, som følge av de straffeskjerpene momentene jeg har nevnt, overfor et grensetilfelle. Jeg har imidlertid kommet til at det ikke bør idømmes ubetinget fengsel. Allmennpreventive hensyn kan i tilstrekkelig grad ivaretas ved at det gis en følbart bot og tap av jaktrett i kombinasjon med den betingede fengselsstraffen.

En dom fra Hålogaland lagmannsrett, LH-2014-14232-2, gjaldt en sak der gjerningspersonene hadde felt et furutre vel vitende om at det ville føre til at et kongeørnrevir ville bli ødelagt. A ble dømt til å betale en bot på kr 15 000, mens B ble dømt til å betale en bot på kr 18 000.

I en dom fra Indre Finnmark tingrett ble to menn på 17 og 20 år kjent skyldige i brudd på naturmangfoldloven ved å ha skutt eller medvirket til at seks svartender ble skutt. Svartender er fredet og står på Norsk rødliste som nær truet (NT). Retten kom til at begge hadde handlet med forsett. Begge mennene ble dømt til samfunnsstraff.

I LG-2014-49847 ble tiltalte dømt for å ha overtrådt naturmangfoldloven ved at han hadde sanket et havørnegg fra redet. Lagmannsretten kom til at tingretten hadde tatt riktig utgangspunkt i straffenivå når det ble utmålt 45 dager fengsel. Grunnet lang saksbehandlingstid ble det utmålt en deldom der 30 dager ble gjort betinget, og den ubetingede delen ble ansett utholdt de 10 dagene tiltalte var varetektsfengslet.

Rettspraksis viser at det skal en del til for å dømmes til ubetinget fengsel etter naturmangfoldloven § 75 første ledd første punktum, jf. § 15 første ledd. Jeg viser da særlig til HR-2016-1253-A. Saken fra HR gjaldt ulovlig felling av vilt som ikke er totalfredet, men andre omstendigheter var skjerpene i saken, som farenmomentet med skyting i bebygd område.

Videre er apollosommerfuglen nær truet ifølge Norsk rødliste, og stiller derfor i en annen kategori enn arter som er «sterkt truet» av utryddelse. Som skjerpene omstendigheter i denne saken vises det til at de siktede hadde hatt et klart forsett, og at de fremstod som profesjonelle og organiserte. Det er funnet flere apollosommerfugler hos de siktede, fanget i Norge i 2013 og 2015. Disse forholdene er imidlertid foreldet.

Saken ble ansett som et grensetilfelle mellom betinget og ubetinget fengsel. Betinget fengsel og bot med inndragning av sommerfugler og fangstutstyr fremstod som en riktig straffereaksjon i denne saken. Etter følgende retningslinjer fra riksadvokaten: *Pandemisituasjonen – riksadvokatens midlertidige direktiver for straffesaksbehandlingen, 03.04.20*, kan det utstedes forelegg når påstanden for domstolen ville vært betinget fengsel (og eventuelt bot) i inntil 45 dager.

Påtalemyndigheten ila en bot på kr 25 000 til hver av de siktede, samt inndragning av sommerfuglene og fangstutstyr.

Tekst: politioverbetjent og nasjonal miljøkrimkoordinator **Tuva Brørby**, ØKOKRIM
// tuva.brørby@politiet.no

Ny miljøinstruks for politiet

Politidirektoratet har nå sendt ut miljøinstruks av 7. oktober 2020. Her omtales noen av de sentrale punktene i den nye instruksen.

Politiets ansvar for bekjempelse av miljøkriminalitet

Bevaring av miljøet og bekjempelse av miljøkriminalitet har de senere årene fått økt politisk oppmerksomhet. Politidirektoratet skriver i den nye instruksen at politiet og påtalemyndigheten spiller en viktig rolle i dette arbeidet, og instruksene medfører også en forventning til at politiet har nødvendig kompetanse og kapasitet til å etterforske og forebygge miljøkriminalitet. Videre innebærer plikten til rettshåndhevelse at politiet gir miljøkriminalitet tilstrekkelig prioritet. Betydningen av å bekjempe miljøkriminalitet er også understreket i riksadvokatens årlige prioriteringsgrunnskriv, og kriminalitetstrusselen er fremhevet i politiets trusselvurdering.

Miljøkrimkoordinator

Hvert politidistrikt skal ha én miljøkrimkoordinator. Miljøkrimkoordinatoren skal koordinere politidistriktets samlede innsats mot miljøkriminalitet. Innsatsen skal være kunnskapsbasert, helhetlig og ivareta et godt tverretattlig samarbeid. Miljøkrimkoordinatoren bør være tilknyttet politidistriktets fagmiljø innen etterforskning av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

Koordinatoren er distriktets faglige rådgiver på miljøkrimfeltet, og vedkommende skal bidra

til å heve politidistriktets kompetanse i å behandle saker på dette fagfeltet.

Rollen som nasjonal miljøkrimkoordinator er tillagt ØKOKRIM, og den nasjonale koordinatoren skal være det faglige kontaktleddet mellom ØKOKRIM og politidistriktene.

Miljøkrimjurist

Hvert politidistrikt skal ha særskilt påtalekompetanse for miljøkriminalitet (miljøkrimjurister) for å ivareta kvalitet, effektivitet, rettssikkerhet og resultatoppnåelse for denne kriminalitetstypen.

« Den nasjonale miljøkrimkoordinatoren skal være pådriver for at politidistriktene har et godt kunnskapsgrunnlag innen miljøkriminalitet (...)

Miljøkrimjuristen(e) skal holde seg faglig oppdatert, særlig innenfor miljørett, og ha god kunnskap om bruk av foretaksstraff. Vedkommende skal bidra til at også øvrige jurister og etterforskere i politidistriktet har tilstrekkelig kunnskap for å kunne etterforske og påtale-

avgjøre miljø saker. I etterforskningen av større eller mer komplekse miljøkriminal saker skal det utarbeides en arbeidssiktelse, og det bør opprettes en etterforskningsplan i Indicia som prosjekt i etterforskning av større miljøkriminal saker.

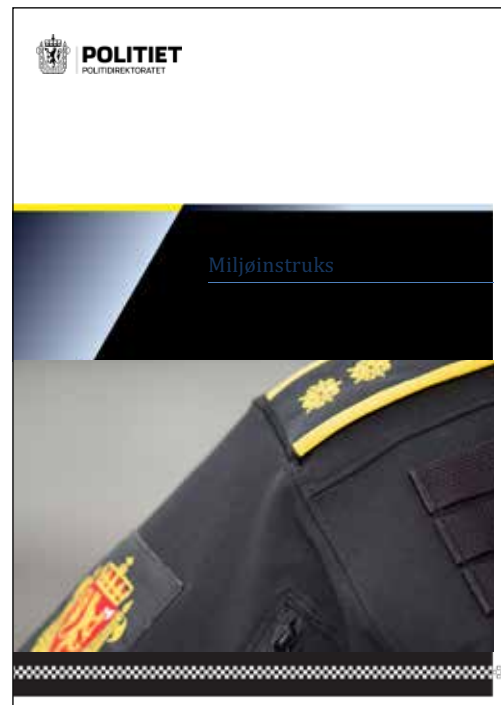
Kompetanse

Det er viktig å integrere bekjempelse av miljøkriminalitet i den øvrige polititjenesten. I initialfasen av en etterforskning vil det ofte være politipatruljen som foretar innledende etterforsknings skritt, herunder sporsikring. Ifølge instruksjonen skal Felles straffesaksinntak (FSI) og politidistriktets operasjonssentral ha nødvendig kompetanse til å kunne yte god og effektiv støtte til patruljen, og formidle kontakt med eksterne etater ved behov.

Etterretning

ØKOKRIM skal bidra til et økt kunnskapsgrunnlag blant annet gjennom etterretning og informasjonsdeling. Den nasjonale miljøkrimkoordinatoren skal være pådriver for at politidistriktene har et godt kunnskapsgrunnlag innen miljøkriminalitet, og for at prioritering av innsatsområder og valg av tiltak gjøres på grunnlag av etterretningsprodukter, øvrige analyser og annen relevant kunnskap både internt i politiet og i samarbeid med andre aktører.

Miljøkrimkoordinatorene i distriktene har kontaktansvar for miljøkrimrelatert etterretning. Kunnskapsbasert politiarbeid forutsetter at relevant informasjon innhentes og legges inn i Indicia, og at den analyseres. Det er viktig at politiet innhenter kunnskap fra åpne kilder og fra viktige samarbeidsaktører. Politiet skal i sin utadrettede virksomhet, som blant annet sjø- og trafikk tjeneste og kontakt med samarbeidsaktører, også ha fokus på innhenting av relevant informasjon til bruk i blant annet etterretning.

Samarbeid med andre etater

Et godt samarbeid med andre etater er avgjørende for at politiet får nødvendig kunnskap om lovovertridelser eller sårbarheter, for å kunne gjøre riktige prioriteringer og drive kriminalitetsforebyggende arbeid. Miljøkrimkoordinatoren og miljøkrimjurist har en sentral rolle i dette samarbeidet, og miljøkoordinatoren skal bidra til å etablere gode samarbeidsrutiner med relevante aktører. ØKOKRIM skal ha faste møter som følge av nasjonale samarbeidsavtaler som er inngått med ulike tilsynsmyndigheter.

Tekst: hospitant **Ida Sletsjøe**, ØKOKRIM
// ida.sletsjo@politiet.no

Meld. St. 19 (2019–2020) Miljøkriminalitet

ØKOKRIM deltok i høyringa for stortingsmeldinga om miljøkriminalitet

Den 13. oktober gjennomførte energi- og miljøkomiteen i Stortinget ei videohøyring for stortingsmeldinga om miljøkriminalitet. Komiteen fekk høyre mange engasjerte innlegg frå miljø- og næringsorganisasjonane og følgde også opp med spørsmål til organisasjonane. ØKOKRIM-sjef Pål Lønseth fortalde komiteen kva forhold han meiner er særskilt viktige for å styrke kampen mot miljøkriminalitet.

Målet med høyringa, og kven som deltok

Målet med høyringa var å skaffe informasjon og gje komiteen eit betre grunnlag for å behandle stortingsmeldinga (Meld. St. 19 (2019-2020)). Organisasjonar kunne søkje om å delta på høyringa, og som regel inviterer komiteen alle relevante organisasjonar som har søkt. Nokre gonger inviterer komiteen også utvalde offentlege etatar til å delta.

18 organisasjonar deltok i høyringa: Næringslivets Hovedorganisasjon, Hovedorganisasjonen Virke, RENAS AS, Norsk Industri, Norsk olje og gass, Energi Norge, Noregs Bondelag, Norsk Friluftsliv, Norges Jeger- og Fiskerforbund, WWF Verdens naturfond, Miljøstiftelsen Bellona, Natur og Ungdom, Regnskogfondet, Avfall Norge, NOAH – for dyrs rettigheter, Norske Lakseelver, NIFRO og Eco Equality AS. I tillegg deltok fem offentlege etatar: Miljødirektoratet med Statens naturoppsyn, ØKOKRIM, Petroleumstilsynet, Sjøtrafikksentralen i Vardø og Sysselmannen på Svalbard.

Organisasjonane fekk tre minutt kvar. Dei fleste hadde vald ut eitt tema og sende også skriftlege innspel til komiteen, som gjekk djupare inn i emna for dei munnlege innlegga. Dei offentlege etatane fekk fem minutt kvar. Forutan å greie ut for eiga verksemd svarte etatane på spørsmål som komiteen hadde sendt ut på førehand.

Organisasjonane sine syn på stortingsmeldinga

Fleire organisasjonar kommenterte forslaga om å heve strafferammer. Næringslivets Hovedorganisasjon, Noregs Bondelag og Norges Jeger- og Fiskerforbund meinte dagens strafferammer var høge nok, medan Norsk Friluftsliv, NOAH - for dyrs rettigheter, Miljøstiftelsen Bellona og Eco Equality AS meinte dei burde vore høgare.

Norsk olje og gass, Miljøstiftelsen Bellona og Natur og Ungdom tok for seg petroleumsverksemd til havs. Dei to miljøorganisasjonane

peikte mellom anna på utfordringar ved tilsynsbasert tilsyn, behovet for meir ressursar til tilsyn, at alvorleg miljøkriminalitet må meldast til politiet, og at dokument må journalførast så sivilsamfunnet kan hjelpe til med å avsløre miljøkriminalitet. Medlemmane i komiteen hadde fleire oppfølgingsspørsmål, både til organisasjonane som heldt innlegga, og til Petroleums-tilsynet og Miljødirektoratet.

Behovet for meir ressursar til tilsyn og handheving var elles eit tema i fleire av innlegga, både når det gjeld avfall (Norsk Industri og RENAS AS), ulovleg fiske (Norske Lakseelver) og meir generelt (WWF – Verdens naturfond). Behovet for å styrke kompetanse og kapasitet i ØKOKRIM vart trekt fram av fleire organisasjonar.

Avdelingsleiar i miljøkrimavdelinga i ØKOKRIM, Hans Tore Høviskeland, uttalte etter høyringa at det var gledeleg at mange av organisasjonane peikte på det same som meldinga – at det er viktig å «sikre at ØKOKRIM, som spissorgan for bekjempelse av miljøkriminalitet, har kompetanse og ressursar til å utføre sine oppgaver på en forsvarlig måte.» Men han påpeikte òg at det var synd det ikkje kom fleire synspunkt på at det er viktig også å kjempe mot og førebyggje miljøkriminalitet internasjonalt.

ØKOKRIM sitt budskap til komiteen

Frå ØKOKRIM deltok sjef Pål Lønseth og avdelingsleiar Hans Tore Høviskeland. Komiteen hadde stilt spørsmål om kva ØKOKRIM meiner er viktig for at alvorleg miljøkriminalitet skal bli meldt til politiet og etterforska på ein god måte, kva for konkrete tiltak ØKOKRIM meiner er naudsynte for å styrke politiet sitt arbeid mot miljøkriminalitet, om ØKOKRIM har innspel til tiltak, lovføresegner eller retningslinjer som ein bør endre for å få betre tilsyn eller etterforsking av miljøkriminalitet, og kva ØKOKRIM tenker om å utvide definisjonen på miljøkriminalitet til også å gjelde for eksempel kvotesvindel eller miljøsvindel som grønvasking.

Pål Lønseth svara at ØKOKRIM har vore involvert i arbeidet med stortingsmeldinga, og at dei generelt støttar tiltaka regjeringa foreslår. Vidare meiner ØKOKRIM at fleire faktorar er særleg viktige for at ein skal kunne styrke kampen mot miljøkriminalitet:

1. Det trengs eit tettare samarbeid og betre samordning med forvaltningsorgana om forvaltnings sanksjonar og strafferettsleg

- oppfølging, til dømes når ein inngår samarbeidsavtalar, faste møteplassar og dialog før noko vert meldt til politiet, slik at lovbrøt vert forhindra på ein meir heilskapleg måte.
- ØKOKRIM må ha fokus på fagforvaltaransvaret sitt overfor politidistrikta.
  - Politidistrikta må ha miljø med spesialkompetanse på miljø saker, miljøa må kunne prioritere arbeidet med miljøkriminalitet, og dei må ha kontinuitet.
  - ØKOKRIM må ha kapasitet og kompetanse til å handtere etterforskning og påtale av større og kompliserte miljøkrimsaker.
  - ØKOKRIM vil arbeide meir aktivt med etterretning på miljøkrimområdet, for å få eit betre kunnskapsgrunnlag.
  - ØKOKRIM vil framover arbeide meir førebyggjande med miljøkriminalitet, utover det å straffeforfølgje konkrete saker.

Til spørsmålet om kvotevindel og grønvasking svarte Lønseth at slikt ofte kan straffefølgjast som mellom anna økonomisk kriminalitet og brot på forbodet mot villeiande marknadsføring, og at ein ikkje såg noko behov for meir lovregulering.

Vidare behandling av stortingsmeldinga

Energi- og miljøkomiteen leverte si innstilling 10. november 2020 og det var debatt i Stortinget 19. november 2020, med påfølgjande vedtak 24. november 2020.

↓ ØKOKRIM-sjef Pål Lønseth og avdelingsleiar Hans Tore Høviskeland deltok og følgde med på høyringa.

Tekst: politiadvokat **Magnus Engh Juel**, ØKOKRIM
// magnus.engh.juel@politiet.no

Bokomtale:

Avfallsrett

Kjærkomment bidrag til den juridiske litteraturen om et stadig viktigere rettsområde

Hva er «avfallsrett»? spør Einar Bratteng i innledningskapittelet til sin nye bok med samme tittel. Spørsmålet er godt. For avfallsretten, det vil si rettsreglene om håndtering og behandling av avfall, for å bruke forfatterens definisjon, har etter hvert blitt svært kompleks.

Hovedgrunnen til denne kompleksiteten er at en betydelig mengde EU-regelverk har blitt innført i norsk rett gjennom EØS-avtalen. De aktuelle forordningene og direktivene om avfallsrett fra EU er i all hovedsak gjennomført gjennom avfallsforskriften og forurensningsloven. Samlet sett er det tale om svært omfattende og detaljerte reguleringer som spenner over en rekke ulike forhold. Rettskildebildet kompliseres ytterligere ved at EU-domstolen har avsagt en rekke avgjørelser som presiserer innholdet i EUs avfallsregulering. Via EØS-avtalen har EU-domstolens avgjørelser også relevans for lovtolkningen av bestemmelser i norsk lov og forskrift som gjennomfører EUs avfallsregulering.

Denne utilgjengelige materien har i liten grad vært behandlet i den juridiske teorien. For oss påtalejurister som jobber med miljøkriminalitet, og som bare tidvis støter på avfallsrettslige problemstillinger, har det vært en utfordring at det i liten grad finnes juridisk teori å støtte seg til for å komme inn i de sentrale problemstillingene som avfallsretten reiser. Brattengs bok er følgende et velkomment bidrag som gir en oversiktlig fremstilling av et komplekst rettsområde.

Avfallets fødsel, liv og død

Bokas oppbygging er basert på avfallets ulike faser: Når noe blir til avfall, hvordan avfallet så må håndteres, og til slutt hva som skal til for at noe opphører å være avfall – med andre ord avfallets «fødsel, liv og død». Hvilken fase avfall befinner seg i, avgjøres av avfallsrettslige legaldefinisjoner som følger av forurensningsloven og avfallsforskriften, som igjen gjennomfører EUs avfallsrettslige reguleringer.

En slik kapittelinndeling fremstår som hensiktsmessig. Foruten å gi en oversiktlig presentasjon av de aktuelle lov- og forskriftsbestemmelsene i norsk rett, redegjør Bratteng for relevante rettskilder fra EU-retten og drøfter hvilken vekt disse må ha for de ulike lovtolkningsspørsmålene som oppstår.

I etterforskningen av straffbare overtredelser av avfallsregelverket vil det erfaringsmessig oppstå ulike rettslige problemstillinger i de ulike trinnene i avfallsprosessen. Da er det ekstra viktig å holde de rettslige problemstillingene adskilt, noe som ikke nødvendigvis vil være like enkelt om en stuper inn i relevante bestemmelser i forurensningsloven eller avfallsforskriften. Bokens kapittelinndeling gir en oversiktlig fremstilling av avfallsrettens ulike faser, noe som igjen gjør det lettere å få oversikt over de ulike rettslige problemstillingene som kan oppstå i én og samme sak om brudd på avfallsregelverket.

Typisk vil det være spørsmål om noe har blitt til avfall, og i bekreftende fall hvilke plikter

som gjelder for håndteringen av det. Særlig i straffesaker om EE-avfall, kasserte kjøretøy og skip som skal hugges opp, har det gjerne oppstått en slik toleddet vurdering. Inngangsvilkåret, altså hvorvidt noe er å anse som avfall etter forurensningsloven § 27, er i denne forbindelse særlig interessant sett fra et strafferettslig perspektiv. Som Bratteng påpeker i boka, har EU-domstolen tolket avfallsdefinisjonen svært vidt med støtte i formålsbetraktninger. I den forbindelse savnes imidlertid en grundigere drøftelse av hvordan dette harmonerer med legalitetsprinsippet, jf. det strenge kravet til klar lovhjemmel etter grunnloven § 96 og krav etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Praksis fra Høyesterett de siste ti årene viser en enda større vektlegging av kravet til klar lovhjemmel enn tidligere. Det potensielle spenningsforholdet mellom EU-retten og legalitetsprinsippet er viktig og vil i tiden fremover kunne bli satt på spissen avhengig av lovtolkningen påtalemyndigheten og forvaltningen legger til grunn i henholdsvis straffesaker og saker i gebyrsporet, jf. ny bestemmelse om overtredelsesgebyr i forurensningsloven § 80.¹ Ut ifra et håndhevingsperspektiv skulle jeg derfor gjerne ha sett en noe grundigere drøftelse i boka om det potensielle spenningsforholdet mellom legalitetsprinsippet og avgjørelser fra EU-domstolen, og da særlig avgjørelser om avfallsdefinisjonen hvor EU-domstolens lovtolkning tillegger formålsbetraktninger stor vekt.²

Nytt standardverk for rettsområde i rivende utvikling?

Avfall sies gjerne å være en ressurs på avveie. Ambisjonen er at mindre avfall skal forbrennes eller deponeres. Både i Norge og EU er ambisjonen å dreie økonomien i en sirkulær retning. En konsekvens av dette vil trolig være

ytterligere reguleringer på avfallsrettens område i tiden fremover, som Bratteng påpeker avslutningsvis i boka. Kanskje særlig næringsdrivendes håndtering av avfall vil kunne bli gjenstand for ytterligere reguleringer. Følgelig vil avfallsretten trolig ha en dynamisk utvikling fremover, med stor innvirkning fra EU-retten. Og derfor vil avfallsretten trolig forbli kompleks, med et rikt rettskildetilbud. Brattengs bok er et kjærkomment bidrag som vil lette arbeidet til påtalejurister og andre med ansvar for å håndheve avfallsreglene. Boken fyller et hull i den norske juridiske litteraturen og vil trolig bli standardverket innenfor dette dynamiske rettsområdet.

¹ Et interessant eksempel er EU-domstolens rådgivende uttalelse i storkammeravgjørelse C-42/17. I avsnitt 61 oppsummerte EU-domstolen sin rådgivende uttalelse slik: «If the national court were thus to come to the view that the obligation to disapply the provisions of the Criminal Code at issue conflicts with the principle that offences and penalties must be defined by law, it would not be obliged to comply with that obligation, even if compliance with the obligation allowed a national situation incompatible with EU law to be remedied (see, by analogy, judgment of 10 July 2014, Impresa Pizzarotti, C213/13, EU:C:2014:2067, paragraphs 58 and 59). It will then be for the national legislature to take the necessary measures, as stated in paragraphs 41 and 42 above».

² Se særlig C-624/17 (Tronex) med videre henvisninger.

Tekst: **Anne-Judith Munthe-Kaas**, Riksantikvaren
// anne.judith.munthe-kaas@ra.no

Bokomtale:

Ny utgave av boken *Kulturminnevern*

Boken *Kulturminnevern – kulturminneloven* med kommentarer kommer nå i en ny og oppdatert tredje utgave. Den fanger opp rettsutviklingen de siste 15 årene og beskriver nyere rettspraksis og forvaltningspraksis. Boken er også utvidet med noe mer fagstoff og eksempler. Kulturminnevern er en sentral kilde for alle som arbeider med kulturmiljøforvaltning og miljøkriminalitet.

Den nye utgaven vil bli tilgjengelig på ØKOKRIMS og Riksantikvarens nettsider. Den kan også lastes ned og skrives ut.

Kulturminnevern ble utgitt første gang i 2001 og ble senere revidert i 2005. Boken ble til i et samarbeid mellom Riksantikvaren og ØKOKRIM, med støtte fra Klima- og miljødepartementet. Jørn Holme var og er fortsatt bokens redaktør. De fleste kapitlene er skrevet av jurister ved Riksantikvaren, ØKOKRIM og Klima- og miljødepartementet. Kulturdepartementet har bidratt til bestemmelsene om innførsel og utførsel av kulturgjenstander.

Da første utgave kom i 2001, var behovet stort for en slik fagbok. Det manglet den gang en samlet juridisk fremstilling av kulturmiljørettsområdet. De senere årene har det vært en rettsutvikling både på regelverkssiden og med hensyn til rettspraksis og forvaltningspraksis. Denne oppdaterte utgaven tar for seg dette og vil være viktig for å sikre enhetlig og oppdatert praksis både for kulturmiljøforvaltningen og for

miljøkrimapparatet. Det har kommet til en rekke viktige dommer på feltet, ikke minst avklaringer fra Høyesterett.

Fra 2020 ble det innført store endringer i kulturmiljøforvaltningen, og fylkeskommunene og Sametinget har fått et større fagansvar for kulturmiljøfeltet, noe som ytterligere styrket behovet for en ny utgave.

Boken kommer både i papirutgave og i digital form, og vil bli distribuert til berørte fagmiljøer.

Lanseringsseminar 10. desember – digitalt i Teams Live Event

Boken vil bli lansert med et fagseminar av Riksantikvaren 10. desember kl. 10–12. Fagseminaret vil åpnes av riksantikvar Hanna Geiran, og det foreløpige programmet byr på faglige innlegg fra blant annet redaktør Jørn Holme, advokat Marius Emberland, Regjeringsadvokaten, Nikolai Winge, Sivilombudsmannen samt ØKOKRIM.

NESTE NUMMER

KOMMER

JUNI

2021

Ønsker du å bestille blad, endre mottaker-
informasjon eller avslutte ditt abonnement,
send en e-post til:

miljokrim.okokrim@politiet.no

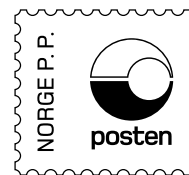
www.miljokrim.no

Kontakt oss på:

miljokrim.okokrim@politiet.no

ØKOKRIM

Returadresse: ØKOKRIM, Pb. 2096 Vika, 0125 Oslo

BLINKSKUDD

Foto: Joachim Schjolden